

רשימת סיפורים

לקט סיפורים ומעשיות מהרה"ח ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין

שהעלה על הכתב
את אשר שמע מזקני החסידים בעיר סמרקנד
בין השנים תש"ב-תשכ"ט

תשורה
משמחת הנישואין של
החתן התמים הרב שניאור זלמן שיחי'
עם הכלה המהוללה מרת יהודית חיה מושקא שתחי'
גלובסקי

ה' כסלו ה'תשע"ב
כפר חב"ד

בקשתנו שטוחה לפני הקוראים, אשר באם ישנם אי אלו הערות, שינויים
והוספות על הסיפורים הנמצאים בקובץ זה, מפי ספרים ומפי סופרים, נא
לשולחם אלינו ע"מ שנוכל לצייןם ולהוסיפם במהדורה הבאה, לאימייל -
sipureyh@gmail.com

©

כל הזכויות שמורות
למשפחת גלובסקי - רחובות

אין להעתיק, לצלם, לפרסם ולהשתמש בשימוש מכל סוג שהוא בחומר זה
ללא אישור בכתב מהבעלים.

פתח דבר

בשבח והודיה להשי"ת על חסדו הגדול, אשר זיכנו בשמחת נישואי צאצאינו החתן הרב שניאור זלמן שיחי' עב"ג מרת יהודית חיה מושקא שתחי', הננו מתכבדים בזאת להעניק תשורה - מזכרת לבני המשפחה ולאורחים הנכבדים שי', כהבעת תודה על שהואילו להשתתף בשמחתנו.

בתשורה זו רואים אור בפרסום ראשון, עשרות סיפורי חסידיים אותנטיים, שהעלה על הכתב סב החתן הרה"ח בעל מסירת נפש וכו' ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין, אשר שמע מזקני החסידים בהיותו בשיבת תומכי תמימים ולאחר מכן - בעיר סמרקנד.

קובץ זה הינו חלק ראשון מכתבי הסיפורים של סבינו ע"ה, ובאו בו סיפורים ושמועות אודות רבותינו נשיאנו. שאר הסיפורים על גדולי ישראל וחסידיים, יקבעו ברכה לעצמם ויצאו לאור בקרוב.

רובם של הסיפורים שמע מהרה"ת וכו' ר' חיים אברהם ע"ה דוכמאן (אחיו של הרה"ח שניאור זלמן ע"ה דוכמאן בעל "לשמע אזן") ששמע מסבו הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יואל ע"ה דוכמאן מחסידי אדמו"ר הצ"צ והמהר"ש, ומהרה"ת ר' דובער (בער'ל) ע"ה יפה, בעל שמועה נודע מתלמידי ישיבת תומכי תמימים ליבאוויטש.

תשורה זו נערכה לזכרו של סבינו ע"ה - שבשנה זו ימלאו 40 שנה לפטירתו בכ"ט סיון תשל"ב - ע"י אחי החתן התמימים יחיאל ושמואל גלובסקי.

ויהי רצון שזכותו של סבינו ע"ה, מסירות נפשו ועמידתו ללא חת ומורא על החזקת היהדות ומשמרת הגחלת החסידית במשך שנים מאחורי מסך הברזל, יעמדו לנו ולצאצאינו שיחיו לחיים מאושרים בכל בגשמיות וברוחניות ובדור ישרים יבורך - בבנים ובבנות עוסקים בתומ"צ, עדי נזכה להתגלות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

הורי הכלה

יעקב אורנשטיין

(ורעיתו לבית אייזנברך)

הורי החתן

הרב מנחם מענדל גלובסקי

(ורעיתו לבית מישולובין)

הרה"ח ר' חיים אליהו ע"ה מישלובין

הרה"ח ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין

כותב רשימת-הסיפורים

הרה"ח איש מסירות הנפש וכו' ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין נולד בב' חשון בשנת תרצ"א להוריו הרה"ח ר' אליעזר ומרת בתיה ע"ה שניהלו בית חסידי אמיתי, בית של תורה ויראת שמים ספוג בלחלוחית חסידית.

אמו מרת בתיה ע"ה נולדה בעיירה החסידית נעוועל לאביה הרה"ח ר' מיכאל גרשון שמולאבין ע"ה, שהיה מנהל 'קופת בחורים' של ישיבת תומכי תמימים אשר בנעוועל ואביו החסיד ר' דוד דב (בערל) ע"ה נימנה על חסידי אדמו"ר הצמח-צדק נ"ע ואדמו"ר מהר"ש נ"ע ומידי שנה בשנה היה עושה את דרכו ברגל מנעוועל לליובאוויטש.

בסמקנד

בשנת תש"א, כאשר שדה הקרב של מלחמת העולם השנייה הלך והתקדם אל תוך רוסיה, נמלטה משפחת מישולובין, כמו רבים אחרים, מזרחה, ולאחר תלאות רבות וטלטולים מייגעים הגיעו לסמקנד שבאוזבקיסטן. היהודים הבוכרים תושבי המקום מזה שנים רבות, נהגו בפליטים הרבים טובת עין ולמרות התקופה הקשה, הן בגשמיות והן ברוחניות, עשו הכול כדי לסייע להם בעיר המקלט סמקנד.

השמועה על כך עברה מפה לאוזן ועד מהרה התקבץ בסמקנד ציבור גדול ונכבד של פליטים מרחבי רוסיה ואף מחוצה לה ובהם רבים ונכבדים מאנ"ש חסידי חב"ד.

אחרי תקופה של הסתגלות ולאחר שהמצב בברית המועצות הוטב מעט והרעב הכבד נגמר, קמו החסידים ויסדו בעיר תלמוד תורה וישיבה של ממש עם כיתות ושיעורים בהתאם לגילאי התלמידים. מגיד השיעור ב'נגלה' בכיתה הגבוהה, ובמידה ידועה ראש הישיבה כולה, היה הגה"ח ר' אברהם אליהו פלאטקין ע"ה, מטובי תלמידי תומכי תמימים בליובאוויטש ועד פרוץ המלחמה שימש ברבנות בכמה עיירות. ועל מנהלי ומשפיעי הישיבה נימנו החסידים המפורסמים ר' משה רובינסון, ר' ניסן נעמאנאוו, ר' שמואל נאטיק (קאריסלאווער) ועוד, כאשר פרט להם נוכחים בעיר ומשפיעים עליה מרוחם עוד כמה וכמה דמויות חסידיות מפוארות אשר רבים הם ואי אפשר לפורטם.

ר' חיים אליהו ע"ה היה בחור נבון, בעל כשרונות מצוינים וניחן בראש עמוק, חד

וישר. לכן, על אף גילו הצעיר, נכנס ללמוד בכיתתו של הגה"ח ר' אברהם אלי פלאטקין עצמו, שנהנה מאוד מהראש הישר והסברות העמוקות של תלמידו הצעיר וחיבב אותו מאוד.

בשנת תש"ו, כשנפתחו שערי רוסיה ליציאתם של הפליטים אזרחי פולין דרך לבוב (למברג), נפרדו מהוריהם ר' חיים אליהו ע"ה ואחיו הגדול יבלדח"ט ר' דוד דב שיח" - שהיו עדיין בחורים - ונסעו לעיר הגבול מתוך כוונה לצאת מאחורי מסך הברזל. ואולם, הם אחרו את המועד ובאותה שעה שערי רוסיה כבר ננעלו. בלית ברירה, חזרו לביתם בסמרקנד כלעומת שבאו. לימים הם הקימו בה בתים חסידיים והמשיכו לגור בסמרקנד ולהיות בה נרות להאיר עד צאתם מרוסיה.

במחיצת ר' חיים אברהם דוכמן

השנים היפות' של סמרקנד, מבחינת החיים החסידיים, נחתמו למעשה עם יציאת רוסיה הגדולה בשנים תש"ו-תש"ז, אך הציבור קטן הכמות ורב האיכות שנותר בעיר המשיך לחיות ולהחיות את סביבתו ולפעול לשימור, חיזוק והפצת התורה והחסידות עד כמה שרק היה אפשר בתנאי הימים ההם, כאשר עינם הפקוחה של קלגסי הנ.ק.ו.ד. לא הפסיקה מלעקוב, לאיים ולרדוף.

בדיוק בפרק זה של התארגנות מיוחדת אחרי עזיבת מרבית הציבור, בערך בשנת תש"ז, קיבלה קהילת אנ"ש בסמרקנד את פניו של חסיד מיוחד שהגיע לעיר, החסיד ר' חיים אברהם דוכמן (אחיו של הרה"ח ר' שניאור זלמן ע"ה מחבר הספר "לשמע און") שהיה נכדו של הרה"ח ר' מרדכי יואל דוכמן ע"ה, מגדולי חסיד אדמו"ר הצמח-צדק ותלמידו המובהק של הגאון החסיד ר' יצחק אייזיק מהומיל.

החסיד ר' מרדכי יואל היה אוצר בלום של תורה וחסידות וגם של סיפורי חסידים. בזיכרונו נחקקו סיפורים ופתגמים אותם שמע ממקורות נאמנים, חסידים הראשונים, וזכר היטב לפרטי פרטים. ר' חיים אברהם ע"ה זכה לשמש את סבו הגדול עד שמלאו לו ח"י שנים ולמעשה היה הנכד המקורב אליו ביותר ומאחר שכמו סבו אף הוא ניחן בזיכרון טוב וברור, הסיפורים והפתגמים הרבים ששמע מסבו היו אצורים במוחו ובלבו כל ימיו.

קבוצת הבחורים ששהו באותם ימים בסמרקנד וביניהם ר' חיים אליהו ע"ה עמדו עד מהרה על טיבו של האוצר המופלא שנפל לידם, והיו מרבים לשהות במחיצתו של ר' חיים אברהם ולשמוע את סיפוריו בכל עת מצוא ולשתות את דבריו בצמא.

לא אחת היה נצפה המחזה בו התהלך ברחוב לאיטו ר' חיים אברהם, ור' חיים אליהו ע"ה מהלך לצידו ו'חולב' ממנו סיפורי חסידים.

לא ארכו ימי שבתו של הרח"א דוכמאן בסמרקנד. בשנת תשי"א (או תשי"ב) הוא ברח מסמרקנד לסיביר עקב רדיפות הממשלה ושם נפטר.

מאהבתו את הסיפורים שזכה לשמוע מר' חיים אברהם ע"ה ומאחר שזכר אותם היטב לפרטי פרטיהם, טרח ר' חיים אליהו והעלה אותם על הכתב למען יעמדו ימים רבים ולמען ידע דור אחרון. על אלה הוסיף סיפורים ודברים ששמע מחסידים נוספים, גם הם בעלי שמועה דייקנים ובהם - אחיו של הרח"א הלא הוא המשפיע הרה"ח ר' ברוך דוכמאן ע"ה ("ברוך דער שוחט") שהיה לאחר מכן דודו מצד אשתו; החסיד התמים ר' דובער יפה ע"ה מתלמידי ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש בשנותיה הראשונות, אף הוא בעל שמועה נודע; וכן שמע מזקני החסידים בכלל ומהם: ר' דובער ע"ה איטקין, ר' ישראל נח ע"ה בעלניצקי, ר' שמחה ע"ה גורודצקי, ר' ירחמיאל ע"ה חדש, ר' בן ציון ע"ה מאראז, ר' מענדל ע"ה פוטערפאס, ר' מ"מ ע"ה נאדל, מורו ר' שמואל ע"ה נאטיק, מורו ר' אברהם אליהו ע"ה פלאטקין, ר' שלמה חיים קסלמן ועוד.

ר' חיים אליהו מישולבין ע"ה נשא לאשה בשנת תשי"ד את - תבדלח"ט - מרת פרומה שרה תחי' בת החסיד התמים ר' אברהם ע"ה זלצמן.

בשנת תשכ"ט - לאחר שנים רבות של מסירות נפש מאחורי מסך הברזל אשר עוד חזון למועד לספר על כך רבות - זכה ר' חיים אליהו לעלות לארץ הקודש עם רעייתו ובניו הרה"ת יוסף יצחק והרה"ת שלום דובער ובתם מרת רחל, אשת הרה"ת ר' מנחם מענדל גלובוסקי - שיחיו.

מענה הרבי אודות כתיבת הסיפורים

עם בואו לארץ הקודש התיישב בכפר חב"ד ולמרות בריאותו החלושה ומכאוביו וייסוריו, הוסיף לרשום סיפורי חסידים ששמע ממקורות נאמנים עד אשר בשנת תשל"א כאשר הצטברו בידו לא מעט סיפורים ולאחר שהתייעץ עם ידידים, כתב אל הרבי נשיא דורנו את השורות הבאות:

"הנני שולח לכ"ק אדמו"ר שליט"א צילומי הרשימות של סיפורים ופתגמים שרשמתיים ע"פ זכרוני בעזרת ה'. הרבה עניינים (ואולי גם רוב מהם) שמעתי בשנות תש"ז-תש"ט ממורי החסיד ר' חיים אברהם ע"ה דוכמן, שהיה נכדו של החסיד הידוע ר' מרדכי יואל ז"ל דוכמן ועד גיל 18 שנה הסתופף בצלו של סבו, ורוב הסיפורים שמע ממנו, רח"א הצטיין מאוד בכישרון הזיכרון שלו להפליא, היה דייקן בלשונו וכל דבר היה מספר כפי ששמע מסבו והדבר שהיה חוזר ומספר כעבור שנה היה ממש באותו הלשון. אותם הסיפורים חקוקים בזיכרוני במיוחד, ואני חושב שהם בדיוק ממש כפי ששמעתי בדיוק.

כמו"כ סיפורים ששמעתים ממספרים אחרים בתוכם החסיד ר' דובער ע"ה יפה תלמיד ישיבת תו"ת בשנים ראשונים של הישיבה בעל זיכרון חזק, והוא היה ב"א של החסיד ר' שלום ר' הלל'ס, והתמסר מאוד לסיפורי צדיקים וחסידים.

רשמתי בלה"ק משובשת כפי יכולתי, ולפעמים באידיש כדי שלא אסלפם השתדלתי שלשון של האדמו"רים יהיה כפי ששמעתי בדיוק. לאחרונה שמעתי הצעות לסדרם ולהדפיסם ויש אומרים שכדאי לתרגם אותם לעברית ואח"כ להדפיסם. ולכן אבקש מכ"ק להשיב חוות דעתו הק' האם להוציאם לאור ולהדפיסם ואם צריך לתרגמם. חיים אליהו בן בתי"ה מישלובין"

תשובת רבינו לא אחרה לבוא, הרבי הקיף את השאלה האם להדפיס את הסיפורים וכתב בזה הלשון:

(1) באם לא נדפסו עדיין (2) באם (כמובן) ע"פ הסברא אמיתיים הם.

פטירתו

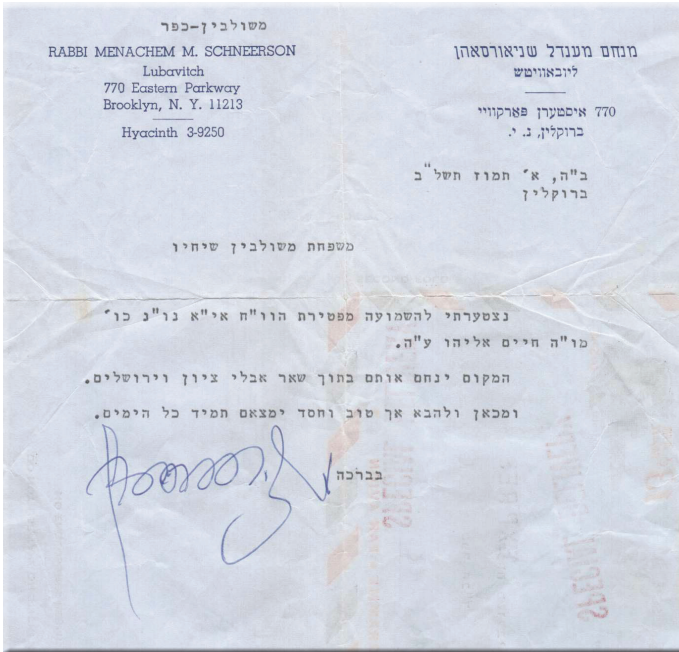
מנעוריו היה ר' חיים אליהו חולה בדלקת פרקים. מאוחר יותר החמיר מצבו וליבו נחלש (עקב כך נוסף על שמו אליהו - השם חיים). מצב בריאותו אילץ אותו להיות מרותק למיטה לעתים קרובות ועם זאת לא פסק מללמוד וללמד להדריך ולייעץ ורבים נהנו ממנו עצה ותושייה בענייני הכלל ובענייני הפרט ששאבו מדמותו החסידית ומחכמתו ופיקחותו ותקופה מסוימת אף התעסק בענייני צא"ח בארה"ק.

בריאותו הרופפת באותה שעה מנעה ממנו לעסוק בהבאת הסיפורים לדפוס.

על אף רצונו העז להתראות עם הרבי, מצב בריאותו לא אפשר לו לעשות את הדרך בטיסה ממושכת והרופאים לא התירו לו להימצא בלחץ האוויר בגבהים.

בשנת תשל"ב החמיר מצבו הבריאותי והוא נותח בליבו בניתוח מסובך שבאותם ימים היה חדש בארץ. הניתוח עצמו עבר פחות או יותר בשלום, אך עקב פעילות גופנית חוזרת ונשנית שרופאים מסוימים ראו בה צורך, הלך ר' חיים אליהו ונחלש, לבו החלש לא עמד במאמץ ובכ"ט בסיון תשל"ב נדם לבו החסידי והוא בן ארבעים-ואחת שנה בלבד, למגינת לב בני המשפחה והידידים והמכרים, ובראשם בני סמרקנד, שבק חיים לכל חי ומנוחתו כבוד בהר הזיתים בירושלים ת"ו.

זהו קיצורו של חסיד, עובד, בעל מסירות נפש אשר גדל וחונך ברוסיה הסובייטית וכל ימיו חכה בכליון עיניים ליום בו יזכה להתראות עין בעין עם אביו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אך דא עקא שלצערו לא זכה לכך.

מכתב ניחומים מכ"ק אדמו"ר אחרי פטירתו

כ"ק אדמו"ר הזקן

כל בו

אמרו עליו על אדמוה"ז: "מ'האט ביי עם אלץ געפרעגט, ער האט זיך אומעטום געמישט, און מיט זיין דעה קיין מאל ניט איבער געגאנגען" ["שאלו אצלו הכל, בהכל התערב, ואף פעם לא עברו על דעתו"].

גבה ונשא מאד

ידוע שהרביים בחתונתם של בני משפחתם, היו לוקחים הרבה משקה, ומגלים הרבה, ומעשה שהי' שאדמו"ר הצ"צ נכח בחתונת א' מנכדיו, ושתה הרבה משקה און ער האט געקאכט אין דער אלטע רבין [ושוחח בהתלהבות אודות רבינו הזקן] ואמר:

"פאר ר' יוחנן בן זכאי איז דער זיידע געוויס געווען גרעסער, רבי יוחנן בן זכאי האט געזאגט "איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי" און דער זיידע האט אמאל געמוסר'ט חסידים: "אויף וועמען פאר לאזט איר זיך, אויף מיר? מיר, וועט מען אפילו פארביי דעם טיר פון גיהנום ניט דורך פיר'ן" ["הסבא הי' ודאי יותר גדול מר' יוחנן בן זכאי, ריב"ז אמר "איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי" והסבא פעם הוכיח את החסידים: "על מי אתם סומכים, עלי? אותי אפי' לא יעבירו ליד השער של גיהנם"]. ואח"כ מנה עוד גדולים שאדמוה"ז הי' נעלה מהם עד שהגיע למשה והאבות, אז באה הרבנית ולקחה אותו משולחן המסובים.

(שמעתי מר' חיים אברהם ע"ה דוכמאן אשר בזה הלשון ספר החסיד ר' מרדכי יואל שהי' בעצמו נוכח בחתונה, והרה"ח שמואל ע"ה נוטיק שמע בליובאוויטש שלאחמ"כ הוסיף הצ"צ ואמר: "און איך רעכן אז פאר'ן בעש"ט מיט מגיד אויך" [ואני חושב שגם מהמגיד עם הבעש"ט" – הכותב].

יאיר מסוף העולם ועד סופו

ידוע שבימי ילדותו של רמ"מ מהאראדאק זצ"ל שהה אצל הבעש"ט ויספר לו הבעש"ט סיפור ארוך אשר בו היו מרומזים כל מאורעות ימי חייו. כשנסע רמ"מ לאה"ק, נסע לקבל ברכת הפרידה מה"תולדות" (ר' יעקב יוסף הכהן מפולנאה תלמיד הבעש"ט) וישאלהו ה"תולדות": "וואו האלסטו אין דער מעשה" ["היכן אתה אוחז בסיפור"]. ויען רמ"מ: "איך האלט ביי פארן אין א"י" ["אני אוחז בנסיעה לא"י"]. ויאמר ה"תולדות": "צי דו געדיינקסט אז דארטן געווען מרומז אז דו וועסט קומען צו מיר זעגענען זיך, וועט זיין מיט דיר א יונגעראמן וואס וועט לייכטן מסוף העולם ועד סופו"? ["האם אתה זוכר ששם היה מרומז שתבוא להפרד ממני, ואתך יהיה אברך שיאיר מסוף העולם ועד סופו"?]. ויען: "כן", וישאל: "היכן הוא", ויראה לו את אדמוה"ז שהתלווה אליו, ויגביה ה"תולדות" את ריסי עיניו שהיו ארוכים וכיסו את עיניו ויבט על אדמוה"ז, שסיפר זאת אדמוה"ז אמר: "כשהסתכל בי, נדעזעתי".

תן פח.. פחחחחחחח

בצעירותו התגורר אדמוה"ז אצל חותנו ר' יהודה סג"ל בוויטבסק, ובליל ר"ה התפלל באריכות, כשסיימו התפילה, רצו המתפללים לברך ולהתברך מאדמוה"ז 'לשנה טובה', בראותם שעומד הוא שקוע בתפילתו, החליטו ללכת לביתם, לסעוד סעודת יו"ט ולחזור מאוחר יותר לביהכ"ס להתברך ב"שנה טובה", בחזירתם לבית הכנסת והנה אין איש, לפתע נשמע מרחוק קול אדם הלוחש: "פח, פח, פח..." ויחפשו את מקור הקול והנה מצאו, ראו, אדמוה"ז שוכב על הקרקע, בתחתית ההר (ביהכ"נ עמד בגובה ההר - הכותב) ואומר: "פח, פח, פח...", ויניחהו לנפשו ולא בלבלו אותו, כעבור זמן עמד וגמר תפילתו ואז נגשו אליו להתברך. לאחר מכן התברר שבהיותו בתפילתו כשהגיע לתיבות "ובכן תן פחדך", נפל עליו פחד גדול והתגלגל ואמר: "פח, פח, פח..."

כמעט כמו רשב"י

זמן מועט לאחר הסתלקות אדמוה"ז, ניגש אדמו"ר האמצעי לר' אייזיק מהאמיל ויאמר לו: "היינט האט זיך געחולמ'ט פריידן (פרידא אחותו של אדמו"ר האמצעי - המו"ל) א קורצער חולם, נאר א טיפער - איר האט זיך געחולמ'ט אז זי האט דער זעהן דעם טאטן" ["היום חלמה פריידא חלום קצר, אבל עמוק, היא חלמה שראתה את אבא"], ויאמר לה: (אדמו"ר הזקן) "וואס ביסט אזוי נתפעל" ["מה את כ"כ מתפעלת"], וענתה: "טאטע, איך זע אויף דיר זייער א ליכטיקן לבוש" ["אבא, אני רואה עליך לבוש מאד מאיר"]. ויאמר לה: "אויף ר"ש בן יוחאי איז נאך א ליכטיקערער" ["על רשב"י יותר מאיר"]. (חסידים נהגו לדייק בסיפור זה, שכבר מיד לאחר ההסתלקות רק על רשב"י מאיר יותר - הכותב).

למעלה מרשב"י

אמר אדמו"ר האמצעי: "עס שטייט אין זוהר אז "ותגע בראש השרביט, דא רשב"י". און דער טאטע האט צוגענומען דעם גאנצע שרביט" [כתוב בזוהר ש"ותגע בראש השרביט, דא רשב"י". והאבא לקח את כל השרביט"].

טרם יקראו ואני אענה

אדמו"ר האמצעי אמר: "דער טאטע, אז עס פלעגט זיין ערגעץ א איד וואס פלעגט האבן א רצון לרצון, פלעגט עם שוין באקן און צוציען, מיר קענען דאס ניט, נאר אז מ'קומט שוין צו אונז, קענען מיר טאהן א טובה" [האבא, שהי' איזה שהוא יהודי שהי' לו רצון לרצון, כבר בער לו ונמשך (אליו לעוזרו - המו"ל), אנו לא יכולים זאת, אלא שכבר באים אלינו יכולים אנו לעשות טובה"].

רוח קדשך אל תקח ממנו

ר' אייזיק מהאמיל אמר: "דער רבי, זיין רוח הקודש לא פסק ממנו כל ימיו אפילו רגע, דער מיטעלע רבי, האט געהאט רוח הקודש ווען ער האט געוואלט, ס'איז געווען צייטן אז ער האט רוח הקודש אויך ניט געוואלט, היינטיקער, (כוונתו על הצ"צ) ווי א מאהל, א מאל צווי מאל אין טאג, א מאל דריי מאל אין טאג". ["הרבי (אדמוה"ז) רוח הקודש שלו לא פסקה ממנו כל ימיו אפילו רגע, אדמו"ר האמצעי, הי' לו רוח הקודש מתי שרצה, היו זמנים שגם רוח הקודש לא רצה, הרבי הנוכחי, (הצ"צ) איך שמזדמן, לפעמים פעמיים ביום לפעמים ג"פ ביום"] וכששמע כ"ז ר' הלל פאריטשער אמר: "איך וויס ניט מיט וואס עסט מען דאס". ["אני לא יודע עם מה "לאכול זאת"].

רב מתחקר הכל

בא' החתונות שבהם נכח אדמוה"ז, שאל: "למה מזמינים מורה צדק לחתונה, בשלמא בדהן צריכים לו, לשמח, אך למה מזמינים את הרב?" וישתקו כולם, ויאמר: "איך וועל איך זאגן, א רב פרעגט אלץ פאנאנדער" [אני יאמר לכם, רב מתחקר הכל"], ויקרא להכלה וישאלה אם הי' לבעלה הראשון אח ותאמר שאכן הי' לו אח קטן רך בשנים, ואמר אדמוה"ז קודם כל תקבל חליצה ואח"כ יעשו את הנישואין. זה המעשה הי' המופת הראשון שהראה אדמוה"ז.

תשובה מבושה

פעם הגיע רב א' ליחידות לאדמוה"ז, ויגד לו אדמוה"ז: "בזמן שביהמ"ק הי' קיים, כשהי' חוטא איש הי' צריך להביא קרבן חטאת, לכן עליו הי' ללכת לשוק, לקנות איל, בשוק היו לועגים עליו: "מסתמא חטא האיש הזה ולוקח האיל לקרבן", אח"כ הי' מוליך האיל ברחוב והאיל הולך בקושי, ילדים בחוץ היו צוחקים ואומרים: "איש זקן חטא, איש זקן חטא", בהגיעו לעזרה פגשו אותו כהנים זריזים וצעירים ומדברים בחשאי, מאחוריו: "איש זקן חטא, איש זקן חטא", ממילא נעשה לו כ"כ צר ועד שהי' מקריב כבר עשה תשובה על חטאיו, כן הי' בזמן הבית, בימי האריז"ל, הי' מביט על הנכנס אליו ותיכף אמר לאדם כל מה שעשה מעודו עד היום הזה והלה הי' מתחרט ושב בתשובה, ועכשיו, ממשיך אדמוה"ז, הגיע זמן כזה, שמגיע אדם, שמסריחים ממנו עבירות, וצריכים לעמוד אצלו. כשסיים אדמוה"ז את דבריו אלו, התעלף אותו הרב.

רשע ישמע את תקיעותי?!

כשברח אדמוה"ז עם כל בני ביתו מנאפליאן, התאכסנו בר"ה בכפר א' אשר הי' נתון תחת שליטתו הבלעדית של א' הפריצים (הפריץ קנה את השטח לחלוטין מהמלוכה עד כדי כך שגם חוקי הממלכה לא חלו על הכפר). בער"ה בא שליח מהפריץ לומר, שברצונו לשמוע התקיעות, לכן מחר קודם התקיעות שיקראו לו. שסיפרו אודות בקשתו של הפריץ לאדמוה"ז אמר פעמיים: "פע! דער רשע וועט הערן מיינע תקיעות?! פע! דער רשע וועט הערן מיינע תקיעות?! למחרת הלכו לקרוא לפריץ ולפתע הרגיש הפריץ כאבים גדולים בבטנו ויסרב ללכת, ואדמוה"ז תקע בלעדיו, לערב בא שליחו של הפריץ שוב ואמר שלמחר (יו"ט שני) יקראו אותו לתקיעות, ויספרו לאדמוה"ז ואמר כבראשונה: "פע!..." וחזר המעשה על עצמו, שלחו לקרוא לו ונתקף בפתאומיות בכאבים ויתקע אדמוה"ז בלעדיו.

תה המשכר

גנרל א' מצבא רוסיא פגש פעם את ר' נחום בנו של אדמו"ר האמצעי וישאלו לזהותו, כשהשיב ר' נחום שהוא ממשפחת שניאורסאהן, אמר הגנרל, אספר לך סיפור מזקנך:

"כשנלקח סביך לפטרבורג, שימשתי כחייל - שוטר בפלוגה שנשלחה לעוצרו, והנה בדרכינו לפטרבורג בהגיע חצות יום השישי, ביקש האסיר שנעצור באכסניא הסמוכה לשתות תה, הגנרל שפיקד על פלוגתינו אישר את בקשתו, והלכנו כולנו לשתות תה. כששתה הגענרל כוס (או כוסות) תה, נרדם, מכיון שפחדנו להקיצו משנתו, המתנו עד שיתעורר מעצמו, וכך ישן במשך שעה, שעתיים, רציתי להקיצו ויאמר לי סביך: "אם לא תעוררו מבטיחך אני שתעלה לגדולה", למשמע הבטחתו חדלתי מנסיוני לעוררו וישן כל

השבת ורק בצאת השבת התעורר, ונמשיך בדרכינו",

סיים הגנרל ואמר לר' נחום: "מני אז עליתי מדרגא לדרגא עד שכיום אני גנרל".

(המעשה הזה שמעתי "איש מפי איש", מהחסיד ר' דוב יפה ע"ה מבעשנאווין ששמע מבן דודו ר' שלום ר' הלל'ס ור' שלום שמע זאת מר' נחום בעצמו. ר' דוב יפה ע"ה הי' אומר שאולי אין מעשה זה הנאמן איש מפי איש, בסתירה למעשה הידוע עם "צווחין אף עקתי" כי אפ"ל שהיו שניהם או שהי' בדרך שני שבתות – הכותב).

שעון מתוקן

לא מחסידי אדמוה"ז הייתה בת יחידה אך ר"ל היתה הנערה אילמת, ובהגיעה לפרקה, בא אביה לאדמוה"ז ויבך לפניו: "האיך אשדך את בתי והיא בעלת מום נורא ר"ל", ויאמר אדמוה"ז: "בבית המדרש שלי לומד בחור עני, דבר אתו, אולי יסכים לקחתה". שמע החסיד לרבו ושם פעמיו לעבר בית המדרש, שם פגש את הבחור העני, שוחח עמו אודות בתו והציע לו נדוניה רבה ולא זאת בלבד אלא הבטיחו שיכניסו בשותפות במסחרו, למשמע זאת הסכים הבחור העני ונישא לבתו האילמת. לאחר נישואיו נכנס לעסקי חמיו, והצליח מאד.

כעבור מספר שנים לאחר שכבר נעשה אב לכמה ילדים, התחרט האברך על שנשא אשה אילמת ויפרוש ממנה ע"מ לגרשה. חמיו ניסה שוב ושוב לשדלו בדברים ואמר לו: "הלא כל ממונק ועשירותך בא ע"י ממוני שנתתי לך אך ורק עבור שתנשא לבתי ותדור עמה", אך דבריו נפלו על אזנים אטומות ללא הועיל.

בראותו שמאת חתנו לא תצמח הישועה, נסע לפטרבורג לאדמוה"ז (אז שהה אדמוה"ז בפטרבורג) ויבך בכי מר ויספר לו אודות חתנו, וישאלהו אדמוה"ז: "ואיפה הוא (החתן)? ויען החסיד: "הוא עכשיו כאן בפטרבורג" ויאמר לו אדמוה"ז: "לך והבא אותו אלי" ויביאהו לפניו ויאמר אדמוה"ז להאברך: "נו...?" ויען האברך בחוצפה: "רבי, און איר ווילט לעבן מיט א שטומער ווייב? וויל איך אויך ניט" [רבי, ואתם רוצים לחיות עם אשה אילמת? אני גם לא רוצה], ויצא וילך לרחוב ויחפוץ לדבר והנה אין הגה יוצא מפיו, מיד הבין מפני מה בא אליו הדבר, וימהר לחזור לאדמוה"ז ויכתוב על פתק שמתחרט חרטה גמורה ומבקש מחילה ומבקש שיוכל לדבר שוב, ויברכו אדמוה"ז ברפואה והתחיל לדבר מעט מעט והוטב מצבו עד שיכל לדבר אך גמגם בלשונו.

ויבא לאדמוה"ז וישאל, הלא עשה תשובה וקבל על עצמו לציית לרבי ומדוע הדבור לא חזר לאיתנו הראשון, ויען אדמוה"ז: "א זייגער ווי מען זאל עם גוט ניט פאריכטן וועט ער ניט גיין אזוי גוט ווי א נייער", ["שעון, כמה שטוב לא נתקן אותו, הוא לא ילך כ"כ טוב כמו חדש"].

הקב"ה, חסידות, וטעם בחסידות

ר' אייזיק מהאמיל אמר לאדמוה"ז: "וואס גאט איז, ווייס איך פון אייך אליין. חסידות, ווייס איך פון אייערע ווערטער. א טעם אין חסידות, ווייס איך פון אייער ר' גערין" [מהו הקב"ה, יודע אני מכם בעצמכם. חסידות, יודע אני מהמילים שלכם. טעם בחסידות, יודע אני מר' בער שלכם (אדמו"ר האמצעי)].

חסיד כמו אברהם אבינו

הי' תקופה שבה הי' אומר אדמוה"ז בליל שבת ביאורים על הזוהר ולא הותרה הכניסה אלא ליחידי סגולה ושם בכניסה היו "בוימעלעך מיט פארענצלעך" [אילנות עם גדרות סביבם] (כה הלי' של ר' מרדכי יואל ע"ה), ושה"עולם" רצה להכנס פרצו הגדרות.

כשנודע ע"כ לאדמוה"ז הקפיד ואמר לאדמו"ר האמצעי (כך הי' דרכו כשהי' "כועס" על חסידים הי' אומר לאדמוה"א) "וואס וויל מען, גאזעטן, גאזעטן, פאר וואס לערנט מען ניט קיין תניא, גלויב מיר אז מ'זאל לערענן תניא קען מען זיין אזא חסיד ווי אברהם אבינו ע"ה" [מה רוצים, עתונים, עתונים, מדוע לא לומדים תניא, האמינו לי שילמדו תניא אפשר להיות חסיד כמו אברהם אבינו ע"ה].

(שמעתי מר' חיים אברהם ע"ה דוכמאן).

על שלשה דברים התניא עומד

אדמוה"ז אמר שאת ספר התניא הוא ייסד על שלשה ענינים (שלבם): השתלשלות, התלבשות והתהוות (או התעבות) וגם אמר: השראה, המשכה, והלבשה. (אינני זוכר אם זה שייך לתניא או לענין אחר - הכותב. כמדומה נמצא הלשון הזה "השראה, המשכה, והלבשה" במאמר השפלות והשמחה של ר' אייזיל, שזה בחי' הבעש"ט הה"מ ואדה"ז - המו"ל).

ספר של צדיקים

אדמוה"ז הזהיר את השלוחים שהוליכו את כתב יד קודשו להדפסת התניא: "אז מ'זאל ליינען און קוקען אין די כתבים ביז דאנען ולא יותר" [שיקראו ויסתכלו בכתבים עד כאן ולא יותר]. אבל עיניהם המשיכו הלאה וראו שורה נוספת, בה נכתב: "עד כן ספרם של בינונים מכאן ואילך של צדיקים".

קריאת התורה

בשעת קריאת התורה הי' לאדמוה"ז ארבעה מנהגים קבועים: א. הי' קורא עם טעמים ובדקדוק שאין כמוהו. ב. בשעת קריאתו הי' מכוון כל המבואר בנגלה בתורה אודות הפסוק הנקרא. ג. כמו"כ הי' מכוון הפשט עפ"י פנימיות התורה. ד. הי' הוא הקורא לעולה בתורה כל אחד לפי הענין שאליו הוא משתייך.

ערוות כלתך לא תגלה

פעם שהה אדמוה"ז בעיר אחת וכהרגלו בקודש קרא בתורה, וכשהגיע לפרשת העריות, קרא אדמוה"ז ליהודי אחד לעלות לתורה, ושהגיע לפסוק "ערות כלתך לא תגלה" חזר עליו ג' פעמים בקול ובהדגשה, למשמע זאת התעלף העולה לתורה.

כנתינתה מסיני ממש

פעם הזדמן שאדמוה"ז קרא בתורה בעליית בית, ובקומת הקרקע עבר ה"סבא משפעלע", למשמע קריאתו בתורה של אדמוה"ז עזר, האזין קמעא, והפטיר ואמר: "כנתינתה מסיני ממש", והמשיך בדרכו.

לובן העליון

פעם קרא אדמוה"ז בתורה ובהגיעו לפסוק "הידעתם את לבן בן נחור" אמר תיבות אלו בדביקות והתגלגל מהבימה אל עבר רצפת ביהכ"נ ואח"כ עמד וחזר אל הבימה וסיים "ויאמרו ידענו". (חסידים היו מוסיפים ומבארים סיפור זה עפ"י הידוע שאדמוה"ז הי' לומד בכל שבוע כל המבואר בנגלה ובפנימיות התורה אודות הפרשה – הכותב).

כשר בלבוש טרף

פעם א' התעוררה שאלה בביתו של רבינו בדבר כשרותה של תרנגולת, הלכה הרבנית והביאה שאלתה להמורה צדק בעיר, הלה הורה שהתרנגלת טריפה, למשמע זאת, דאב לבה, עוד מעט יבא בעלה מביהכנ"ס ולה אין תבשיל להגיש בפניו, חשבה ועשתה מעשה, בביתם התגורר נכדם (הצ"צ) שהי' למדן גדול, נגשה הרבנית לנכדה ולא סיפרה לו מאומה מהפס"ד של המו"צ, ותרא לו העוף ויפסוק שכשרה היא, מיד לקחה הרבנית העוף ותבשלהו, כשהגיע אדמוה"ז לביתו, הגישה לפניו הקערה, לקח אדמוה"ז הקערה וסלקה לצד ואמר: "א כשרע הון אין א טרפ'ן לבוש" ["תרנגולת כשרה בלבוש טרפה"].

בעל נפש או בעל גוף

בימי הקור אשר באמצע תקופת החורף, נסע אדמוה"ז לדרך בלוויית חסידים וביניהם הי' פינחס רייזעס ויבקש ר' פינחס רשות להכנס לקרעצ'מע (לאכסניא) להתחמם וירשה אדמוה"ז, כשחזרו החסידים לעגלה, שאלם אדמוה"ז: "מיט וואס האט איר פארבייסן" ["עם מה קנחתם" (כלומר לאחר שתיית י"ש)]. ויען ר' פינחס: "מיט אויער קיכלע" ["עם עוגיות ביצים"]. וישאל אדמוה"ז: "הלא העמדתי בסדור (ברכת הנהנין) כל בעל נפש יחמיר ע"ע", ר' פינחס החוויר וענה: "בין איך ניט קיין בעל נפש" ["אני לא בעל נפש"], ויאמר אדמוה"ז: "וואס דען ביסטו, א בעל גוף"?! ["ומה אתה, בעל גוף"?!]. נוסחא אחרינא שאמר אדמוה"ז: "בעל נפש זה לא מדריגה". (היינו שזה שייך לכל – הכותב).

מה שעושה אומר לישראל לעשות

הי' פריץ אשר התגורר בשכנות לאדמוה"ז, וברבות הימים העתיק מושבו לאזור אחר ומכר בזול את רהיטי ביתו, נכנסה הרבנית ושאלה לבעלה: "האם מפני המחיר המוזל, אפשר לקנות רהיטים לביתנו", ויען אדמוה"ז: "נו, לכל העולם אני אומר שהעולם הוא כלא ואנו נקנה רהיטים?"

עתיק ואריך בברסלב

פעם נתארח אדמוה"ז אצל ר' נחמן מברסלב ויכבדהו בסעודת ערב ויאכל, אח"כ הציע ר' נחמן לאדמוה"ז שישן אצלו בביתו, אדמוה"ז סירב ואמר שברצונו לישון בעגלה, ויאמר ר' נחמן: "אה! איר ווילט דערציילען אייער בעל עגלה וועגן עתיק ואריך" ["אה, אתם רוצים לספר להעגלון שלכם אודות עתיק ואריך"] (חסידים היו אומרים שביטוי זה הי' העזה מצדו – הכותב), וילן אדמוה"ז על העגלה.

לקחת את ידידי היחיד

ר' נחמן מברסלב בקש מאדמו"ר הזקן שיעמוד לימינו במחלוקתו עם ה"סבא משפאלע" ויענהו אדמוה"ז: "טאמער האב איך איין גוטען פריינד, דעם שפאלן זיידן, ווילט איר בא מיר אויך אפנעמען" ["אם יש לי ידיד א', הסבא משפאלע, אתם רוצים לקחת גם אותו ממני"].

מה יש מהאברך

בקשר למחלוקת על ר' נחמן מברסלב אמר אדמוה"ז: "וואס האט מען צו א יונגעראמן, מ'האט עם געמאכט פאר א גוטען אידן און מ'קריגט אויף אים" [מה יש להם מהאברך, עשו אותו ל"יהודי טוב" (כיניו לצדיקי פולין – המו"ל) וחולקים עליו"].

נודע ביהודה אבל לא להחזקה

הצ"צ שאל איזה ענין בנגלה מזקנו אדמוה"ז, וישיב לו אדמוה"ז: "גיב א קוק אין יחזקל לנדא'ס ספר ("נודע ביהודה" - הכותב) ער רעדט וועגן דעם, איך וויל ניט האלטן עם" [תסתכל בספרו של יחזקל לנדא הוא מדבר אודות זה, אני לא רוצה לאחוז בו]."

לדעת מקומן

פעם לקח אדמוה"ז את הספר "נודע ביהודה" והעמידו במדף התחתון של הספרים.

משמת מהר"ם מרוטנבורג בטל התואר גאון

כשהיו אומרים בפני אדמוה"ז תיבת "גאון" היה מעיר ואומר: "פון דער צייט פון מהר"ם מרוטנבורג, איז ניטא קיין תואר גאון" [מהזמן של המהר"ם מרוטנבורג, אין את התואר גאון].

פחד שווא

כשהופיע ספרו של הגר"א "אדרת אליהו" לקחו אדמוה"ז ויבט בו ויאמר: "איצטער קען מען פארן אין ווילנא, פריער האב איך מורא געהאט אז איך וועל דארפן רעדן מיט עם (הגר"א) וועל איך דארפן אפרייסן זיך פון מיינע ענינים אבער יעצט ..." [כעת אפשר לנסוע לוילנא, קודם הי' לי מורא שאצטרך לשוחח עמו (הגר"א) אצטרך להפרד מהענינים שלי, אבל כעת ...]. (להעיר שהמעשה הי' לאחר פטירת הגר"א - המו"ל).

מה יחוסו

בשעת ביקורו של אדמוה"ז בוילנא ע"מ להפגש עם הגאון, שאל א' מהחסידיים המקורבים את אדמוה"ז: "ווי...?" ("איך...?" כלומר, איך יוכל לנצח את הגר"א), ויען אדמוה"ז: "וואס איז דער יחוס פון עם, וואס ער האט געזעהן אלטע נוסחאות ירושלמי אין רויס, צו אונז האט דאס ניט, צו אונז האט דאס ניט" [מה היחוס שלו, שהוא ראה נוסחאות ישנות של הירושלמי ברומי, לנו זה לא שייך, לנו זה לא שייך]."

הפנקס השחור שהחוויר

לתושבי' היהודים של העיר וילנא, הי' פנקס שחור, וכל פעם שרצו שאדם לא יוציא את שנתו ר"ל, היו כותבים שמו בתוך הפנקס והלה אכן לא הי' מוציא את שנתו, שפרצה

מחלוקתם נגד החסידים, כתבו את שמו של רבינו הזקן בפנקס, ומני אז פג כוחו של הפנקס.

(שמעתי מר' דובער איטקין שיחי' [ע"ה] - הכותב).

עומק מתנגד

אדמוה"ז פעם אמר שיש מושג שנק' "עומק מתנגד", וסיפר שהי' יהודי ירא ה' שהתעסק במסחר לפרנסתו. בא' הימים נסע היהודי ליריד למשך כמה שבועות, באותו הזמן בביתו התרחש אסון נורא, בנו האהוב ביותר (אולי הצעיר ביותר - הכותב) מת ר"ל, כשחזר לביתו שאל לאשתו בשלום משפחתם, מכיון שלא רצתה להפתיעו אמרה לו שהכל כשורה, לאחמ"כ פנה לכל אחד מבני ביתו ושאל לשלומם, כששאל: "והיכן יענקעלע?" נשתתקו כל בני ביתו, מיד הבין את אשר ארע ויצעק צעקה גדולה ומרה ונתעלף, ויעוררו אותו ואשתו החלה לנחמו: "מי יודע אולי אם הי' נשאר חי, הי' נהי' גנב או גזלן, לכן מוטב ש...". למשמע זאת השיב לה: "טוב יותר שהי' נהי' גנב וגזלן אך הי' יענקעלע יקירי" ושוב נתעלף וכמה פעמים נשנה הדבר, וימאן להתנחם, רק שאמרה לו אשתו: "ומי יודע אולי אם הי' נשאר חי היה כאחיק" אז נרגע, ואחיו הי' הרה"צ רלי"צ מבארדיטשוב. סיים אדמוה"ז סיפורו ואמר: "זוה הוא עומק מתנגד".

מתנגד ללא רוח הקדש!

פעם א' דיברו לפני אדמו"ר הזקן אודות המתנגדים, ויאמר: "אלו הם מתנגדים!! פראגער שול זיינען געווען מתנגדים, און זיי האבן געקריגט אויפן בעש"ט, און דער מזרח אין פראגער שול הי' מחזיק 300 מקומות און דער שמש פלעגט שטעלן אין מזרח נאר א זעלכע וואס האבן געהאט רוח הקודש, און זיי האבן געקריגט אויפן בעש"ט, דאס זיינען גיווען מתנגדים" [אלו הם מתנגדים!! בית הכנסת של פראג היו מתנגדים וחלקו על הבעש"ט, ב'מזרח' הי' 300 מקומות והשמש הי' מעמיד ב'מזרח' רק כאלו שהי' להם רוח הקודש, והם חלקו על הבעש"ט, זה היו מתנגדים].

(שמעתי מר' דוד איטקין שיחי' [ע"ה] - הכותב).

ערבת קב חומטין

בהתוועדות חסידים לכבוד י"ט כסלו, נהג ר' הלל מפאריטש בכל שנה לבקש מא' מזקני החסידים שיספר איך נעשה לחסיד. ויספר החסיד:

"בצעירותי הייתי מתנגד גדול ונשתדכתי עם בתו של חסיד, חמי הפציר בי רבות שאסע לרבי לאדמוה"ז, אך אני סירבתי בתוקף, בנימוק שנסיעה לרבי היא ביטול תורה וחבל על זמני וברצוני להשאר ללמוד תורה בהתמדה ובשקידה, וכך הי' בכל פעם ששוחח עמי אודות

כך התחמקתי ממנו בסיבה זו או אחרת, חמי נסע לרבי, ויספר לו נגעי לבו, אמר לו הרבי: "כשאהי' בעירך אבוא לביתך ואז נפגש", וכה הי' שאדמוה"ז הגיע לביקור בעירנו התאכסן בבית חמי, ויקרא לי חמי ואמר: "כעת אינך צריך לטרוח ולכתת רגליך, הרבי נמצא בביתי" אך נשארתי בסירובי, חמי שראה שכל דיבוריו עמי הם לשוא, ביקש מכמה אברכים ששהו בביתו שיכניסו אותי בעל כרחי, נגשו אלי האברכים ודחפוני לחדרו של הרבי, נכנסתי והפנתי את פני לעבר... הדלת, אמר לי אדמוה"ז: "אברך, אתה יכול ללמוד", עניתי: "יכול אני ללמוד ואין אני צריך לא לכם ולא ללמודכם", וישאל אדמוה"ז: "וימה ב"קב חומטין", (כלשון הגמרא על לימוד מוסר ויר"ש, "ערבת קב חומטין" - הכותב), השבתי: "כמה זה קב לכור, ככה וככה דקות ביום, בודאי אני לומד, ודי בעבורי", ויאמר אדמוה"ז: "והלא נאמר "ערבת", אז סובבתי את פני לעבר הרבי ואמרתי: "רבי אני שלכם".

בכל שנה כשהי' מספר סיפור זה בהגיעו לפרט, שנכנס ופניו היו לעבר הדלת, זלגו עיניו דמעות.

לשם חמותי ולשם החתול

בא יהודי לפני אדמוה"ז, וטענתו בפיו: "חתני הי' נוהג ללמוד תורה ח"י שעות מעל"ע בהתמדה ובשקידה, כעת משנעשה לחסיד לומד הוא רק ג' שעות ביום", ויקרא אדמוה"ז לחתנו ושאלו לפשר הנהגה זו, ויען החסיד: "רבי, אספר לכם האמת, מתחילה סדר לימודי הי' אשר ג' שעות למדתי בשביל חמי, ג' שעות בשביל חמותי, ג' שעות בשביל אשתי, (היינו בשביל שיראו אותי לומד - הכותב), וג' שעות בשביל חתול, כי כשהייתי שומע שחמותי באה למטבח הייתי לומד שתשמע שאני שוב לומד, ולבסוף התברר לי שבמטבח לא עברה חמותי אלא חתול, ועוד ג' שעות וכו', וג' שעות לשם השי"ת, שהרי יהודי צריך ללמוד. עכשיו משנעשייתי חסיד, נשרו כל שעות הלימוד, לבד מג' השעות שלמדתי לשמה.

ביטול בדרך ממילא

פעם באמצע יום רגיל יצא אדמוה"ז לחסידים וחילק משקה באומרו: "היינט האב איך מבטל גיווען א פולישען גוטען אידן און א גרויסען" [היום ביטלתי "אדמו"ר גדול מפולין"], סתם ולא פירש, לאחמ"כ התברר שבאותו יום קיבל את ר' ברוך מרדכי באברויסקער לחסיד דלולא זאת הי' הלה אדמו"ר גדול בפולין.

שפל רוח בפני כל האדם

באמצע יום רגיל יצא פעם אדמוה"ז לחסידים וחילק משקה באומרו: "היינט האב איך מייקיים געווען וואס שטייט אין פרק ל' פון תניא ("והוי שפל רוח בפני כל האדם אפי' בפני

קל שבקלים"). צו מיר געקומען א איד וואס האט עובר גיווען ר"ל על כל התורה כולה, האב איך לכאורה א טראכט געטאן אז איך בין געוויס שענער פאר אים, דער נאך האב איך זיך אנגעשפארט זיבען מינוט אויפן האנט און געפונען אין דעם אידן ניין מעלות איין געגען מיר" [היום קיימתי מ"ש בפרק ל' בתניא ("והוי שפל רוח בפני כל האדם אפי' בפני קל שבקלים") לפני הגיע יהודי שר"ל עבר על כל התורה כולה, חשבתי שאני לכאו' "יפה" ממנו, לאחמ"כ נשענתי על ידי שבע דקות ומצאתי שביהודי זה תשע מעלות לעומתי"].

לא שינו את לבושם

פעם באמצע אמירת מאמר דא"ח הפסיק אדמוה"ז (בענין שע"פ פשט לא הי' לו שייכות למאמר), ואמר בניגון ובדבקות: "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול ותלבש את יעקב בנה הקטן, ווי קומט דאס אז יעקב זאל אנטאן גוישע קליידער? ווי קומט דאס אז יעקב זאל אנטאן גוישע קליידער? דער תירוץ איז, יעקב אבינו געזעהן אז וועט קומען א צייט און אידן וועלן דארפן אנטאן גוישע קליידער, האט ער מורא געהט אז זאל זיי ניט שאטן... און עס האט ניט געהאלפן און עס האט יע געשאט" [מהיכן מגיע זאת שיעקב ילבש בגדי גוי? מהיכן מגיע זאת שיעקב ילבש בגדי גוי? התירוץ הוא, יעקב אבינו ראה שיבוא זמן, שיהודים יצטרכו ללבוש בגדי גויים, פחד הוא שזה לא יזיק להם... וזה לא עזר, זה כן הזיק"].

הואיל ונפיק מפומי'

ר' יצחק, א' מזקני החסידים שהי' עוד אצל אדמוה"ז, הי' סוחר ביי"ש, במרתף ביתו הי' לו חנות של יי"ש ומנהגו הי' לשבת בביתו, להתפלל כל היום עטור בטלית ותפילין, בהגיע קונה הי' פושט את הטו"ת, יורד למרתף, מספק הסחורה וחוזר ולבוש שוב הטו"ת וממשיך בתפילתו.

להנ"ל הי' בגד עליון מיוחד אשר הי' לובשו כל ימי השבוע בין בשבת ובין בחול ולא הי' מחליפו, ר' יצחק הי' מספר שפעם בעת שהותו אצל אדמוה"ז הפסיק הרבי באמצע אמירת מאמר דא"ח (בענין שלא הי' לו שייכות למאמר) ואמר: "והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים דאס מיינט מען די זיידענע זופעצע'ס מייט די זיידעניען גארטלען" [זה הכוונה ה"סירטוק" משי וה'גארטעל' משי"].

שעבוד המלכות

ר' יצחק הנ"ל ספר עוד שאדמוה"ז פעם אמר: "מה הפי' של המשנה "אין בין ימות המשיח לעוה"ז אלא שעבוד מלכויות בלבד" מה הפי' רק שלא הי' מסיים? אלא כך, עכשיו מלכות משועבדת לז"א ולעת"ל הי' אשת חיל עטרת בעלה".

כמאן דעביד לא אמרינן

כמה שנים קודם שתיקן אדמוה"ז תקנתו בנוגע לסכיני שחיטה, אירע אשר החסיד ר' בנימין קלעצקער הגיע לאדמוה"ז לאחר משך זמן שלא שהה במחיצת רבו, כשראו אדמוה"ז הביט בפניו ואמר: "פע, פארזוכט פון א גראבן חלף" ["פע, טעמת בשר מסכין עבה"]. התנצל ר' בנימין וסיפר שמכיון שהי' חולה ציוו עליו רופאיו שיאכל בשר ובסביבתו לא הי' בנמצא בשר אחר.

רגלי חסידיו ישמור

פעם נסע ר' בנימין קלעצקער ועמו עגלות טעונות אריגים לצרכי מסחר, באמצע הדרך פנה אל העגלונים ואמר שכעת שם לב שבאם ימשיך בדרך, אזי עליו לוותר על הימים הנוראים" במחיצת אדמוה"ז ולרבו מוכרח הוא לנסוע, ויצא לדרכו לליאזנע. בהגיעו לחצר הרבי התמסר לעבודת חודש החגים ושכח לגמרי על עסקיו.

בא' הימים לשהותו בליאזנע התהלך לתומו ברחוב ובאותו השעה, בחלון המשקיף לרחוב, עמדו ושוחחו אב ובנו, אדמוה"ז ואדמו"ר האמצעי, ויהי בראותם את ר' בנימין, אמר אדמוה"ז לבנו: "הבט אברך זה, לא שייך לחיזו דהאי עלמא".

עם סיום החג בא ר' בנימין לקבל ברכת הפרידה מרבו, וישאלהו אדמוה"ז: "ומה נשמע עם סחורתך", ויענה ר' בנימין בפליאה: "אה! כבר שכחתי על כך", ויברכהו אדמוה"ז ויאמר לו: "לך וסע לשלום, הכל כשורה", והנה בשובו למקום שבו השאיר את עגלותיו הטעונות סחורה, עצר הוא משתאה, כל העגלות עמדו על מקומן וסביבן קבוצת חיילים מזויינים, לאחר מכן התברר לו, שלאחר שעזב את העגלונים ונסע לרבו, עמדו הם באמצע הדרך מבוהלים ומשתוממים, ולפתע עבר גענעראל עם חיילים (או פריץ א' - הכותב), ובראותו ריבוי עגלות ללא בעל ואדון שאלם, היכן הבעל הבית על כל זה, ויאמרו לו לפי תומם כי הוא עזבם באמצע הדרך בהזכרו שעליו לנסוע לרבו לחגים למשמע זאת התפעל הגענעראל ואמר: "א"כ איש דתי וחרד שכמותו, בוודאי שצריך לשמור על ממונו", והעמיד פלוגת חיילים מזויינים לשמירה על העגלות עד שובו של ר' בנימין.

גמרא מלמדת אלופו של עולם

פעם ניגש ר' נחום מצ'רנוביל לאדמוה"ז ואמר: "איר זייט דאך דעם רבני'ס א למדן פאר וואס הייסט דאס 'גמרא' ["אתם הרי ה'למדן של הרבי" למה זה נק' 'גמרא'], ויען אדמוה"ז בדבקות (כדרכו): "גמרא מאכט גמיר אלף" ["גמרא מלמדת אלף" (אלופו של עולם - הכותב)].

פירוש לכל התורה

אדמוה"ז אמר שאם החסידים לא היו מטרידים אותו שבע שנים, הי' עושה פירוש על כל התורה כולה שלא יצטרכו לשום פירוש.

(שמעתי מר' דובער ע"ה יפה - הכותב).

שו"ע נוסח משה רבינו

אדמוה"ז אמר שהוא במנוחה על שלשה דברים שעשה: א. את השו"ע הוא חיבר כמו שניתן למשה מסיני. ב. את הסידור הוא עשה כמו שתקנו אנשי כנסת הגדולה. (והשלישית לא שמעתי). (שמעתי מהרה"ח ר' שמואל ע"ה נאטיק ששמע זאת בליובאוויטש - הכותב).

שו"ע ללא מורא

אדמוה"ז אמר: "טאמער וועט מען בא מיר מאנען פאר'ן שו"ע, ארט מיך ניט, איך האב צו פיל נאך געגעבן דעם מגן אברהם", [אם יתבעו אותי על השו"ע, לא נוגע לי, אני יותר מדאי נתתי למגן אברהם"].

(שמעתי מר' חיים אברהם ע"ה דוכמאן, אף שאין מובן מהלשון אם ה'סמך' על המג"א הוי האשמה או ההצטדקות, אך בזה"ל ספר ר' מרדכי יואל ע"ה - הכותב).

קיצור אמיתי, לוח ברכה"נ

לא' מחסידי אדמו"ר הזקן הי' אח למדן גדול שהי' מתנגד, בא' הימים ביקר האח המתנגד בבית אחיו החסיד ובראותו את "לוח ברכות הנהנין" לאדמוה"ז, אמר: "מה יש פה? קיצור!", למשמע זאת אמר לו אחיו החסיד: "הא לך ניר ודיו וחדר מיוחד ועשה קיצור הל' שבת", הסכים האח, התבודד כמה ימים ולא השיג מאומה, במקום שצריך לקצר, האריך, במקום שצריך להאריך, דלג וקצר, מחק ושוב כתב, וחזר ומחק ולא יצא מזה מאומה עד שהשליך את כתיבתו, או אז הודה שכתבת קיצור ובאופן שהקיצור יכיל הכל, דורשת גאונות מיוחדת.

ערבה שנתך

פעם בערב שבת אחד ישן אדמוה"ז ולפתע התעורר משנתו ויצעק: "באָב! ויבקש לתת לו תיכף ניר ועט עם דיו ויכתוב מה שמובא בסידורו "יש ליזהר מלאכול בשבת פולין הנק' באָב וכו'".

אבל אשמים אנחנו

לבנו הבכור של הצ"צ ר' ברוך שלום, חסרו כל אצבעותיו. (כידוע תשובות הצ"צ בזה בענין תפילין - הכותב), כשנולד, רגזה ע"כ אמו הרבנית חי' מושקא עד כדי כך שכשנתנו לה ברכת מז"ט לא ענתה.

כשהגיע אדמוה"ז לבקרה ולברכה בברכת מז"ט, (מכיוון ששכבה על מטתה, שמו מסביבה כרים נוספים כדי שתראה כיושבת), ראה את פני' זועפים ויאמר: "אליין שולדיק, אליין שולדיק און איצטער איז זי נאך ברוגז" ["בעצמה אשמה, בעצמה אשמה, וכעת היא עוד ברוגז"].

המעשה שהי' שפעם בא עני מחזר על הפתחים לבקש נדבה והרבנית אמרה עליו: "מיט הענט און פיס און גייט קלייבן נדבות" ["עם ידים ורגליים והולך לקבץ נדבות"].

ובמורא גדול זה סדר פסח

בחתונה הגדולה בזלאבין, נפגשו המחוננות הזקנות, הרבנית של רבינו הזקן עם הרבנית של ר' לוי יצחק מברדיטשוב, תוך כדי שיחתם הזכירה הרבנית של רלי"צ, שביושבה בשולחן סדר פסח... תיכף ששמעה הרבנית של אדמוה"ז מילים אלו יוצאים מפיה, הפסיקה את דבריה, ושאלה ממנה בתמיה גדולה: "האם בעליך מרשה לך להיות נוכחת בסדר", ותען: "כן".

למשמע זאת החליטה הרבנית שבשנה הבאה תבקש רשות מאדמוה"ז להיות נוכחת בסדר, וכן הי' שבקשה מאדמוה"ז להשתתף בסדר פסח ותנתן לה הרשות ותשב בשולחן הסדר. והנה שקרא אדמוה"ז את ההגדה בהגיעו לתיבות "ובמורא גדול זה גילוי שכינה" הראה באצבעו הק' על המצות, באומרו בדגש תיבת "זה", ותתעלף הרבנית, לאחמ"כ אמר לה רבינו: "הרי רציית להיות נוכחת".

שלא יזון עיניו מהקודש

פעם נמצא יהודי שוכב מעולף מעבר דלת חדרו הק' של רבינו, ויעוררו אותו ויספר: שמעתי שהרבנית שאלה מרבינו מה לבשל (כידוע שבכל יום היתה שואלת כך מרבינו הזקן) ואדמוה"ז השיב לה בדביקות ובניגון: "גריקענע גאלקעס", [דייסא] מכיון שרציתי לראות כיצד סועד רבינו את סעודתו, התחבאתי בפרוודור. לאחר שהביאו המזון לחדרו הק', סגרו הדלת, נגשתי והבטתי דרך חור המפתח וראיתי כיצד לוקח אדמוה"ז בידו הק' קאשע [דייסא], השליך ראשו לאחוריו ועיניו סגורות, פתח את פיו הק' זרק בידו הדייסא לתוך פיו, למראה זאת התעלפתי.

רצוננו רק לראות

פעם ביקר אדמוה"ז בעיר פאלאצק והתאכסן בעליית בית, ולא הותרה הכניסה לאיש (מסתמא משום מנוחה - הכותב), התחכם איש אחד והעמיד סולם לעבר חלון העלי ועלה על החלון ויבט בפנים, ויראהו אדמו"ר ופנה לעברו כלומר מה אתה צריך, ויאמר האיש: "רבי, איך מיין גארניט, איך וויל נאר אויף אייך א קוק טאן" ["רבי, אני לא מתכוין כלום, אני רק רוצה להסתכל עליכם"], ויען אדמוה"ז: "אויך א איד, אויך א איד", ["גם יהודי, גם יהודי"].

(שמעתי מר' בער איטקין שיחי' [ע"ה] - הכותב).

אהבתי את אשתי

פעם הגיע יהודי ליחידות לרבינו הזקן, הלה הי' אויסגעפוצט [מצוחח], מקושט, כמו דייטש [גרמני]. משראו החסידים אשר שוהה הוא בחדר היחידות זמן ממושך, שמו אזניהם אל הדלת, והנה למשמע הדברים צרמו אזניהם, האיש הוא מספר אודות יפי' של אשתו ומפליג בזה ואח"כ מפרט אהבתו אותה וכל פרטי חייהם יחדיו אלא שברצונו להתייעץ עם רבינו שמכיון שמצא אשה אחרת נאה ויפה ממנה, ברצונו לדעת: "האם לגרשה כדי לישא האחרת או להשאר עם הראשונה", ויען לו אדמוה"ז: "לא כדאי כי אולי תאבד את הראשונה ואחרת לא תשיג".

נתפלאו החסידים ע"כ שאדמוה"ז יבלה זמן רב לשמוע דבורים כאלו, כשיצא הנ"ל אמר אדמוה"ז: "אדם זה היה צדיק נסתר גדול ויספר לי כל פרטי מדרגות בשכינה שהגיע להם ועכשיו הוא רוצה לעלות יותר ואי אפשר להגיע למדרגה גבוהה אם לא לרדת תחילה מהמדרגה הנוכחית ואי לזאת האם כדאי לעשות, ועניתי לו שאינו כדאי כי אפשר להיות שירד ממדרגתו ולעלות לא יוכל, ויאבד הראשונה".

חסידות וקבלה

פעם ישב אדמוה"ז עם חסידים, אמר ר' בנימין קלעצקער: "אולי יגיד רבינו ביאור בקבלה", נענה אדמוה"ז ואמר: "בנימינק'ע בעט איך זאל זאגן א ביאור אויף קבלה, וואס איז קבלה, השתלשלות, און מיר וועלן בעזרת השם ריידן העכער און העכער און נאך העכער" ["בנימינק'ע מבקש שאני יאמר ביאור בקבלה, מהי קבלה, השתלשלות, ואנו בעז"ה נדבר למעלה למעלה ועוד יותר למעלה"] ואמר מאמר דא"ח. (שמעתי מהרה"ח שמואל ע"ה נוטיק בשם הרש"ג וביאר כי קבלה מדברת על השתלשלות שזה מלמעלמ"ט וחסידות מדברת על ביטול הנבראים מאין ליש שזה גבוה יותר - הכותב).

טעם האכילה שכחתי במעזריטש

פעם באו לאדמוה"ז קבוצת משולחים (שהיו מסתובבים בשליחותו בערים הגדולות ובעיירות), לכבודם, ביקש אדמוה"ז מהרבנית שתבשל דייסה (קרופניק), כשהגישה הרבנית את קערת הדייסא לשולחן, משכו האורחים את ידיהם מלאכול בפני רבם, כשהבחין אדמוה"ז שאינם אוכלים שאל: "מדוע אינכם אוכלים, האם חסר מלח בתבשיל"? ובסיימו את דבריו לקח מלח והניחו בקערה, בלית ברירה נענו האורחים לבקשת רבם והחלו לאכול, והנה מיד שהכניסו הדייסא לפיהם, הרגישו במליחותה ולא יכלו לאכול מהדייסא, משראה אדמוה"ז שעדיין אינם אוכלים שאל שוב: "למה אינכם אוכלים אולי חסר מעט מלח בתבשיל"? וישם עוד מלח בקערת הדייסא, וכפשוט שגם עכשיו לא הגישו את ידיהם לקערה, אז שאל אדמוה"ז בשלישית: "מדוע האורחים אינם אוכלים, אולי בגלל שחסר מלח במאכל"? ויאמר לו בנו (אדמוה"א): "אבא, כ"כ מלחת עד שא"א לאכול", ויאמר אדמוה"ז: "אה, הטעם של אכילה כבר שכחתי במעזריטש".

(שמעתי מדודי החסיד ר' ברוך ע"ה דוכמן - הכותב).

מקווה נוסח חב"ד

כשתקן אדמו"ר הזקן חידוש בבנין המקוה, הזמין גוי מומחה בבנין והסבירו כיצד לבנות המקוה, למרות השתדלות רבינו לבאר לגוי אופן הבניה, לא הבין הגוי, ובנה המקוה שלא כהוגן, רגז עליו אדמוה"ז: "למה שינית מכפי שציוותיך", ויאמר הגוי: "מה אתה מתרגז) שמע זלמניה עד עכשיו לא היו מקוואות כפי שרצית, ומהם נולדת, מעתה יהי' המקוואות לפי רצונך, מהם לא יצא (לא יולד) כמוך".

איש יהודי הי'...

ר' שמואל גרונום סיפר שהכיר איש זקן שהכיר את אדמוה"ז, סביבו היו מתאספים אנשים ומבקשים שיספר אודות רבינו הזקן, והזקן הלה הי' איש פשוט אך בעל רגש הי' משיב: "דער אלטער רבי, איי, איז דאס געווען א איד, איי איז דאס געווען א איד", [האדמו"ר הזקן, איי, זה הי' יהודי, איי, זה הי' יהודי"]. ומיד הי' פורץ בבכי ולא יכל להוציא הגה מפיו.

אם אינך רבי תשלם

בא' הפעמים שהי' המצב מתוח מפני פחד המלוכה, לא יצא אדמוה"ז לאמירת מאמר חסידות, הזדמן שבאותו הזמן הגיעו אורחים רבים אשר חיכו שיאמר אדמוה"ז חסידות, משראו החסידים שמתמהמה רבם מלצאת ולומר דא"ח, פנו לחסיד ר' שמואל מונקעס,

שיסייע בזה, הלה הבטיח שיסייע בידם, אלא שלצד הבטחתו התנה תנאי: "אם תתנו דלי משקה להתוועדות, אסדר הענין".

נגש ר' שמואל מונקעס ודפק על דלתו של אדמוה"ז ויצא ויאמר: "מה אתה צריך שמואל", ויען ר' שמואל: "רבי, ברצוני לספר לכם מעשה מהרבי שלכם, מר' מענדל האראדאקער", ויאמר אדמוה"ז: "ספר", ויספר: "פעם נסע ר' מענדל מהאראדאק בעגלה, א' מחסידיו שימש כעגלון, באמצע דרכם במעלה ההר, הורה ר' מענדל לרדת מההר, העגלון רצה לנסוע בדרך הארוכה הסובבת את ההר, אך מכיון שר' מענדל אמר לנסוע ישר, נסע ישר במורד ההר, עקב הירידה התלולה דהרו הסוסים במהירות רבה וכשהגיעו למרגלות ההר, המשיכו הישר לעבר חלון ביתו של פריץ שהתגורר למרגלות ההר, למראה עיניו, יצא הפריץ ואקדח בידו, ויכונו לעבר העגלון, העגלון לא איבד עשתונותו, והראה בידיו על ר' מענדל שישב בפנים העגלה ואמר: "הוא האשם ולא אני, הוא ציווני לנסוע פה", כוון הפריץ אקדחו לעבר ר' מענדל ותיכף יבשה ידו, וימשיכו בדרכם. לאחר שיעברו כברת דרך שאל ר' מענדל את עגלונו: "איך סימנת בידך לעברי, הרי אני הרבי שלך, ואם יהרגני?" ויען העגלון: "איך האב געטראכט, זייט איר א רבי וועט אייך קיין קויל ניט נעמען, זייט איר ניט קיין רבי, זייט איר ווערט, וואס הייסט איר מיר דא פארן" ["חשבתני, אם הנכם רבי, שום קליע לא יפגע בכם, ואם אינכם רבי, אז מגיע לכם, למה הורתם לי לנסוע פה"].

כששמע כל זה אדמוה"ז נחה דעתו, קבל את החסידים ואמר דא"ח, וכמובן שהחסידים שלמו לר' שמואל בדלי יי"ש עם פארבייסען ["מזונות"].

מהו ה' ומהי נשמה

סיפר ר' אייזיק מהאמיל זצ"ל שאדמו"ר הזקן אמר: "וואס איז ג-א-ט, וואס ער איז ריין קלאר פראן און חוץ עם איז ריין קלאר גאר ניט פראן און וואס איז א נשמה, דער צו קאך אין דעם" ["מהו הקב"ה, שהוא ברור נמצא וחוף ממנו ברור ששום דבר לא נמצא, ומהי נשמה, ההתלהבות בזה"].

מצוות שהגוף נהנה, לברוח!

בנו של אדמוה"ז, ר' משה נ"ע אמר: "פון א מצווה וואס דער גוף האט הנאה, אנטלויף" ["ממצווה שהגוף נהנה, לברוח"].

קוגעל למשה מסיני

אדמוה"ז אמר: "קאשע, קוגעל און פלייש [דייסא, פשטידה ובשר] [בשבבת] הלכה למשה מסיני". (שמעתי מדודי החסיד ר' ברוך ע"ה דוכמאן - הכותב).

סוד הנירוים

בעת תפילת המנחה של יום הקדוש יום הכיפורים נגש אדמוה"ז לבנו אדמוה"א ויאמר לו: "את סוד הנשמות אנו יודעים ואת סוד הנירוים אין אנו יודעים" וספר בענין זה מעשה:

"אין א ארט געפארן א איד א געזונטער בעל עגלה, און כרגיל א ארעמאן און ער האט באגעגנט מ'פירט אידישע שבויים, וואס פאר געלט, וואלט מען זיי אויסלייזן, גיט ער דער עגלון א קרעכץ: "אי! רבש"ע, וואס קען איך העלפן, איך האב ניט קיין געלט, ווען מ'וואלט דארפן עפעס צו העלפן מיט כח וואלט איך מיט גאנצן הארצן געטאן", און פארט ווייטער אוועק, [אי שם הי' יהודי בעל עגלה בריא וחזק וכרגיל עני, בדרכו פגש יהודים שבויים שבעבור כסף היו משחררים אותם, נאנח העגלון אנחה: "אי! רבש"ע, מה אני יכול לעזור, אין לי כסף, אם היו צריכים לעזור במשהו עם כח הייתי עושה זאת מכל לבי" וממשיך הלאה"].

און אין א אנדער ארט פארט א רייכער איד, א שוואכער, א מפונק, און באגעגנט אין וועג א אידישע עגלון וואס דער שוואכער פערד'ל אריין געזומפ און קען ניט ארויס קריכן, גיט דער גביר א קרעכץ: "אי! וואס זאל איך העלפן דעם אידן, ווען מ'וואלט דארפן געבן געלט, וואלט איך ברצון געגעבן, אבער כח פיסי ניטא" [במקום אחר נוסע יהודי עשיר, חלוש ומפונק ופוגש בדרכו יהודי עגלון שהסוסון החלוש שלו שקע בבויץ ולא יכול לצאת, נאנח הגביר: "אי! מה אני יעזור ליהודי הזה, אם היו צריכים לתת כסף, הייתי נתן וברצון, אבל כח פיזי אין"].

סיים אדמוה"ז: "אויב וואלט דער אויבערשטער מזמין זיין דעם גביר וואו דורך געגאנגען די שבויים, און דער געזונטער עגלון וואו די פערד אין בלאטע... נאר, סוד הנירוים וויסן מיר ניט" [אם הי' מזמין הקב"ה את הגביר היכן שעברו השבויים, ואת העגלון החזק והבריא היכן שהסוס הי' בבויץ... אלא, סוד הנירוים איננו יודעים"].

(ושמעתי נוסחא שאמר: "אולי למעלה יש תענוג מהאנחה שלהם יותר מטובתם" ז.א. מצערנו על שלא יכול לעזור להשני - הכותב).

הסירטוק גדול

לאחר הסתלקותו של ר' זוסי' מאניפאלי, הי' אדמוה"ז בביתו והרבנית של ר' זוסי' נתנה לו את ה"זופעצע" [ה"סירטוק" משי] שלו ואדמוה"ז לבש הבגד ותיכף פשטו באומרו: "גרויס, גרויס" [גדול, גדול]. אח"כ נתנה לו חגורתו של ר' זוסי', ולקחה אדמוה"ז וילך.

(שמעתי מר' דוב יפה ע"ה - הכותב).

התלמיד חכם של הדור

אדמוה"ז רצה לכתוב השגות על הספר "תבואות שור", ויספר ע"כ להר' לוי יצחק מברדיטשוב, ויאמר לו רלוי"צ אספר לכם מעשה ששמעתי מרבינו הרב המגיד:

"פעם בעת שהותו של הרב המגיד אצל הבעש"ט, נסע הבעש"ט עם תלמידיו ופגשו בדרך זקן א' שאחז בידו "לולקע" [מקטרת] כבוי, ליד הזקן היו פחמים בוערים, ירד הבעש"ט מהעגלה נגש אל הפחם לקח ממנו אבוקה והגישה להזקן והדליק את מקטרתו, תלמידי הבעש"ט תמחו לפשר המעשה, ויאמר הבעש"ט: "עד עכשיו לא קיימתי מצות שימוש תלמידי חכמים, עכשיו קיימתי המצוה, הזקן הזה הוא הת"ח של דורנו", סיים הרב המגיד סיפורו ואמר: "זוהי ה' בעל ה"תבואות שור".

כששמע זאת אדמוה"ז, משך את ידיו מלכתוב השגות עליו.

ידיו רב לו

אדמוה"ז אמר פעם בעת התוועדות: "אז דער בעש"ט פלעגט אויפהויבן די האנט, פלעגט ער מעלה זיין כללות סדר השתלשלות צו אלוקות, אז ער פלעגט אראפלאזן די האנט, פלעגט ער ממשיך זיין גילוי אלוקות אין כללות סדר השתלשלות" ["שהבעש"ט הי' מרים את ידיו הי' מעלה את כללות סדר ההשתלשלות לאלוקות, ושהי' מוריד את ידיו הי' ממשיך גילוי אלוקות בכללות סדר ההשתלשלות"].

ירידה לצורך עלי'

בא' מלילי הפסח ששהה אדמוה"ז אצל רבו המגיד, הסב על יד השולחן יחד עם כל חבריו, תלמידי המגיד, ויחכו לביאת המגיד נ"ע, לכולם היו כוסות חדשים ואילו אדמוה"ז שלא הי' באמצעותו כסף לקנות כוס חדשה, לקח כוס ישנה והגעילה (וי"א הכשירו במילוי ועירוי, כי זכוכית הי'). כשנכנס המגיד נגש לשולחן ואמר: "פע! שמעקט מיט חמץ" ["פע! מריח חמץ"]. לקח את כוסו של אדמוה"ז וישליכנה מעל השולחן, למראה עיניו עגמה נפשו של אדמוה"ז, אבל היות שנשאר ללא כוס, נתן המגיד לאדמוה"ז (לאחר שסיים לשתות את יינו) להשתמש בכוסו, ויתקנאו כל תלמידי המגיד באדמוה"ז.

שמחת בית השואבה

אדמוה"ז אמר בעת התוועדות בשמחת בית השואבה: "ביי דער בעש"ט און מעזריטשער מגיד האט מען געשעפט רוח הקודש עמערס וייס" ["אצל הבעש"ט והמגיד ממעזריטש שאבו רוח הקודש ע"י דליים"]. חסידים לחצו על המהרי"ל ז"ל (אחיו של אדמוה"ז) שישאל

אצל אדמוה"ז: "וואס איז אונז נוגע וואס ביי לייטן, מיר ווילן וויסן וואס דא טוט זיך" [מה נוגע לנו מה שיש באנושות, אנו רוצים לדעת מה מתרחש כאן"]. וישאל אצל אחיו אך לא נענה, אח"כ חזר שוב אדמוה"ז "ביי דער בעש"ט און מעזריטשער מגיד האט מען געשעפט רוח הקודש עמערס וייס" [אצל הבעש"ט והמגיד ממעזריטש שאבו רוח הקודש ע"י דליים"].

פנו שוב החסידים למהרי"ל וכינו אותו: "פעטער לייבעלע" [דוד לייבלע], תשאל: "וואס איז אונז נוגע וואס ביי לייטן, מיר ווילן וויסן וואס דא טוט זיך" [מה נוגע לנו מה שיש באנושות, אנו רוצים לדעת מה מתרחש כאן], ויען אדמוה"ז בדביקות: "בנוגע שמחת בית השואבה, ברענגט [מביא] תוספות בשם הירושלמי "למה נקרא בשם השואבה שמשם היו שואבים רוח הקודש". (חסידים דייקו "שמשם שואבים" היינו שהוא מקור לרוה"ק).

אנא יסד ברתא

בתו של אדמוה"ז, הרבנית פרידא, בקשה מאת החסידים שלאחר פטירתה יקברו אותה בסמיכות לאבי, מכיון שפרידא היתה סוכ"ס אשה מבוגרת, הסתפקו החסידים האם מתאים לקבור אשה ליד אדמוה"ז, ומפני שהרבנית פרידא היתה אז בקו הבריאות, החליטו להניח השאלה באין פותר.

לאחר זמן חלתה וסמוך לפטירתה, הגביהה ידיה כלפי מעלה ואמרה: "אלקי נשמה שנתת בי טהורה אתה בראת אתה יצרת אתה נפחתה בי", טאטע, דו ווארסט, אט בין איך" [אבא, אתה מחכה הנה אני כאן], ויצאה נשמתה לשמי רום, או אז הבינו כי ראוי' היא להקבר במחיצתו.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

נשאר לתרגם המסומן בצהוב???

בעל הבית פשוט...

ב'חתונה הגדולה' בז'לאבין (שנתחתנו אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי עם ר' לוי יצחק מברדיצ'וב), הפליג אדמוה"ז לפני מחותנו רלוי"צ בשבחו של בנו אדמו"ר האמצעי (דעם יונגען מחותן) [המחותן הצעיר].

לאחר הסעודה, כיבד ר' לוי יצחק מברדיצ'וב את אדמוה"א בכוס של ברכת המזון, ולא ראה עליו שום דבר מיוחד, פנה ר' לוי"צ לאדמוה"ז ואמר: "נו...?" כלומר, לא ראיתי עליו כלום, ויען אדמוה"ז בזה"ל: "גלויבט מיר, ער איז מלא 'אהבה עילאה' ו'יראה עילאה' על כל גדותיו, און גיסצעך נאך אריבער, און ער קאן זיך פארשטעלן כבעל הבית אחד פשוט" [האמינו לי, הוא מלא "אהבה עילאה" ו"יראה עילאה" על כל גדותיו, ונשפך עוד החוצה, והוא יכול להסתיר את עצמו כבעל הבית פשוט"].

חריף אבל עניו

כשהדפיסו הספר 'תורת חיים' לאדמו"ר האמצעי, נתנו לאדמו"ר הצ"צ לכתוב את דף השער, התוארים והקדמה. כתב הצ"צ אדמוה"א התוארים: "הצדיק", "החסיד", ובהגיעו לתיבת "העניו" עצר ואמר: "הגם דער שווער געווען אַ שארפע יארמולקע, (אבער) דאך אין פנימיות איז ער געווען א עניו" ["הגם שחמי הי' חריף (אבל) בפנימיות הי' עניו"].

גניבה חסידית

מנהג הי' לו לאדמו"ר האמצעי להעתיק את כתיבי אביו ללא רשות. והנה ברבות הימים

פרצה שריפה ל"ע אשר כילתה את כתבי היד של רבינו הזקן, כשנודע לו שבידי בנו נמצאים העתקות מכתבי היד קראו ויבקש ממנו שיראה לו הכתבים שנמצאים ברשותו, בין הדברים שאל: "והיכן הוא "בוך" [ספר] פלוני"? השיב אדמוה"א: "יראתי מלנגוע בו כי הי' כתוב עליו אזוהרות, חרמות ועונשים למי שיביט בו". אמר לו אביו: "שמיץ וואלסט חאפן, אבער ואלסט דאך וויסן וואס דארטן שטייט" ["מלקות תקבל, אבל תדע מה כתוב שם"] .

לא ערך יארצייט

אדמו"ר האמצעי לא ערך יארצייט אחר אביו רבינו הזקן, כשהגיע כ"ד טבת נגשו החסידים לאדמוה"א ואמרו: "היינט איז דאך דעם רבי'נס יארצייט" ["היום הוא הרי יארצייט של הרבי"]. ויען אדמוה"א: "נו, איר ווילט, צינט אן א ליכטל" ["נו, אתם רוצים, תדליקו נר"].

נשמתו בי

אדמו"ר האמצעי סבר שהוא רק ממשיך את נשיאותו של אביו ואיננו רבי חדש. (גם שמעתי 'ביטוי' שאדמוה"א לא ידע שהוא הרבי והם החסידים שלו. - הכותב).

מתפלל לדעת זה התינוק

אדמו"ר האמצעי לא הי' עולה לתורה כי אם פעם א' בשנה, בשמחת תורה עם כל הנערים.

נק' אמצעי עוד בחייו

גם בחייו הי' קוראים אותו בשם "דער מיטעלער רבי" ["הרבי האמצעי"].

יפה כח הבן מכח האב

א' מחסידי ומקושרי ר' אהרן שטראשעלע שהה יחד עם בתו בעיר האמיל, ולפתע חלתה בתו והיתה בסכנה גדולה ר"ל, בלית ברירה רץ לעבר ביתו של אדמו"ר האמצעי (אשר שהה אז בהאמיל), לבקש את ברכתו. כשהגיע לרבי התחנן שיתפלל בעבורו ויברך את בתו ברפואה שלימה, ונימק את בקשתו: "היות שאדמו"ר האמצעי הוא בנו של אדמוה"ז, ויפה כח הבן מכח האב". למשמע זאת אמר אדמוה"א בהדגשה "מכח האב", אך החסיד לא הבין כוונת הרבי וחזר שוב על נימוקו הנ"ל, אמר שוב אדמוה"א בהדגשה: "איז דאך [זה הרי] מכח האב", וכך נשנה ג' פעמים עד שהבין החסיד הדגשת הרבי.

אורות דתוהו בכלים דתיקון

בנוגע למחלוקתו עם ר' אהרן שטראשעלע אמר אדמו"ר האמצעי: "ווען האט מען געקענט דער עיקר הערן פון טאטן ווען ער פלעגט פאר דבק'ן זיך און אן הויבן קאדען זיך איבערן בריק, פלעגט ארק'ע אויך קאצעזעך מיט עם, אבער איך פלעג נאך גיין מיט א פארקאשענטן עווער און הערן בעת מעשה וואס ער רעט" [מתי יכלו/הכירו העיקר לשמוע מאבא, מתי שהי' בדביקות והחל להתגלגל על הבריק, הי' ארק'ע [אהרן שטראשעלע] ג"כ מתגלגל עמו, אבל אני הייתי הולך עם אזניים ולהאזיו בשעת מעשה מה אומר"].

וישנה גירסא פחות מדויקת שאמר כך: "פלעגט איך פארקאצען דעם עווער און נאך גיין הערן וואס ער זאגט, אבער ארק'ע פלעגט דאך קאצעזעך מיט עם גלייך" [נהגתי לגלגל האזון וללכת לשמוע מה שהוא אומר, אבל ארק'ע הי' מתגלגל עמו מיד"].

ברכה בדרך הטבע

יוסף דעם חזן [יוסף החזן] זכה לקבל את ברכת אדמו"ר הזקן לעשירות. יוסף דעם חזן [יוסף החזן] הי' קורא את המגילה לאחר הסתלקותו של אדמו"ר הזקן.

כשהי' אדמו"ר האמצעי בעיר האמיל פורים (קראו אז לחג "דער גרויסער פורים" כי אז אמר אדמוה"א שערי אורה על פורים ואמר אז דא"ח במשך 14 שעות), קרא במגילה יוסף דעם חזן, ובהגיעו לתיבות "למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני", ירק ואמר: "טפו!, קליפה וסט"א", ולמחרת בקריאתו ביום נשנה המעשה, ניגשו החסידים בסיום הקריאה והתלונונו אצל אדמו"ר האמצעי: "מה זה מפסיק באמצע, וכי הוא... כולי האי..."

ויען אדמוה"א: "מיינעם א חסיד קען איך זאגן, דעם טאטניט א חסיד קען איך גאר ניט זאגן" ["חסיד שלי, יכול אני לומר, חסיד של אבא, אינני יכול לומר דבר"].

לעומת זאת כשסיים ר' יוסף את קריאתו הפטיר אדמוה"א ואמר: "אז דער טאטע פלעגט ליינען האט מען קיין אונטערשטע מעשיות גאר ניט געהערט" ["שהאבא הי' קורא לא שמענו שום סיפורים נמוכים"].

לאחר קריאת המגילה אמר אדמוה"א: "מען דארף דאך געבן מגילה געלט" ["צריך הרי לתת דמי מגילה"], הוציא אַ גאלדענעם רענדל' [מטבע של זהב] ונתנה בקערה. משראו בני הבית את סכום נתינתו של רבם נשאו ק"ו בעצמם והטילו בקערה זהובים רבים, ובזכות קריאת מגילה זו התקיימה ברכתו של אדמוה"א ונעשה ר' יוסף דעם חזן לגביר. (לא ברור האם ג' העניינים שהתרחשו בקשר לקריאה במגילה א. טפו!. ב. אז דער טאטע פלעגט... ג. נתינת מטבע הזהב.) היו באותו שנה ובאותו מקום. – המו"ל).

פסח כשר לחולה

ארע שאדמו"ר האמצעי הי' חולה בחג הפסח ומפני מחלתו לא יכל לאכול מצות, ויצווה שיכינו בעבורו חלוטה מקמח מצה, ואמר: "מען זאל שיטן די מעל, אז די וואסער ווערט קאכן קליוין" ["שישליכו הקמח שהמים ירתחו"].

אמר אביי אמר הקב"ה

אדמו"ר האמצעי אמר אז ער וואלט וועלן, אז פאר יעדער מימרא אין גמרא, זאל מען זאגן: "און פארוואס ער אזוי געזאגט, וויילע דער 'רצון העליון' איז אזא", נאר די וועלט וועט דאך לאכן דערפון, זאל מען לכל הפחות זאגן בתחילת כל דף" ["שהי' רוצה שקודם כל מימרא בגמרא, יאמרו: 'ולמה הוא אמר כך, לפי שה'רצון העליון' הוא כזה", אלא שה'עולם' הרי יצחק מזה, שיאמרו לכה"פ בתחילת כל דף"].

חלש מתאוות עוה"ז

בהקפות שמח"ת רקד אדמו"ר האמצעי בעצמו ונגן בחשאי, הטו החסידים אוזנם לשמוע מה ממלמל, ושמעו שיוצא מפי קד": "ה' אלוקי, גאָט מיינ גאָט. 'שוועתי אליך', איך טו שרייען צו דיר אליין. 'ותרפאני', שוואך מיך אָפּ פון תאוות עוה"ז" ["תרפה אותי [מלשון רפיון - המו"ל] מתאוות עוה"ז"].

ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים

מקורבי אדמו"ר האמצעי סיפרו לפניו שפלוני מנגד לו, הקפיד עליו אדמו"ר האמצעי ואמר: "וואס האט ער צו מיר, וואס קריגט ער אויף מיר?" ["מה יש לו עלי, מה הוא חולק עלי"]. באותו זמן אכל אותו המנגד דייסה בביתו ויחנק בבליעתה.

אני לא מקפיד

אמרו לאדמו"ר האמצעי וכי עד כדי כך עונשו של פלוני שהקפדתם עליו? ענה אדמו"ר האמצעי: "גלויב מיר אז איך האב אויף עם ניט מקפיד, סידן מן השמים חסו על כבודי" ["תאמינו לי שאני לא מקפיד עליו, אלא שמן השמים חסו על כבודי"]. (לא ברור אם הי' בהמשך לסיפור הקודם או פעם נוספת. - המו"ל).

קחי מכיסי את הילד האחרון

כשנסע אדמו"ר האמצעי בסוף ימיו לניעז'ין, נסע עם כל בני ביתו, הצטרפה בדרכם לשיירה הנכבדת אשה עקרה ר"ל, ומתוך רצון טוב החלה לסייע בעבודות המטבח ובבישולים, וככל הנראה בגללה נשתנו טעמי המאכלים, שאל אדמוה"א: "מה זה שהמאכלים נשתנו אצלנו?" ותען הרבנית: "במטבח עוזרת אישה שהצטרפה למסע שלנו, והרחמנות עלי' גדולה שאין לה בנים ר"ל", ויאמר אדמוה"א: "תגש לכאן", ותגש האשה וישאלה אדמוה"א: "מה שאלתך?" ותבך ותתחנן לו על דאגתה וצרתה אשר אין לה בנים, ויאמר הרבי, - ותוך כדי דיבור הפך את כיס בגדו כמריקו החוצה - : "א' בא מיר נאך פאראן איין אינגל, נא דיר עם אוועק" ["] אה! יש אצלי עוד ילד אחד, קחי אותו"]. כעבור שנה ילדה האשה העקרה בן.

(שמעתי מר' דוב [בערל] יפה ע"ה. - הכותב).

עם ר' עקיבא אייגר

כשפגש אדמו"ר האמצעי את ר' עקיבא אייגר, ביקש ר' עקיבא מאדמוה"א שיאמר איזה 'תורה' שגם הוא יוכל להבינה (ר' עקיבא אייגר לא למד נסתר דתורה. - הכותב).

אמר אדמו"ר האמצעי: "כתוב שיוסף אמר לאשת פוטיפר "איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים", וצריך להבין, ממה נפשך, אם היא מאמינה ג"כ באלקים, הי' צריך יוסף לומר "וחטאנו לאלוקים" שזה יותר ישפיע, ואם איננה מאמינה באלקים, מה הערך שיש בנימוק שיחטא לאלקים, הרי בכלל איננה מאמינה שיש אלוקים? אלא התירוץ הוא, שאמנם היא ג"כ האמינה באלקים, אך יוסף לא רצה להתבטא "וחטאנו" בלשון רבים, כי לא רצה להכלל (להתאחד) עמה אפילו בדיבור וכל שכן בפועל ממש".

כשסיים אדמו"ר האמצעי את דבריו אמר הגאון ר' עקיבא אייגר בהתפעלות: "לערנען קענען מיר, אבער רוח הקודש האבן זיי" [ללמוד אני יכול, אבל רוח הקודש יש להם"]. (התכוון על אדמוה"א. - הכותב).

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

יקר מכל הון דעלמא

כשביקר הרה"צ ר' נחום מצ'רנוביל זצ"ל אצל אדמוה"ז, הראה אדמוה"ז לר' נחום (מרוב אהבתו והערצת אליו) את כל רכושו היינו ספריו וכיו"ב. טרם סיים להציג בפניו את רכושו אמר: "איך וועל אייך ווייזען א זאך וואס ביי מיר טייערער פון כל הון דעלמא" ["אראה לך דבר שהוא יקר אצלי מכל הון דעלמא"]. ויוליכו לעבר החצר שם היתה דלת אשר הובילה לחדר קטן, בחדרון ישבה אשה ונדנדה בידי' תינוק קטן, נגש אדמוה"ז והסיר הכיסוי שמעל פני העולל, ויזדעזע [נרעד – המו"ל] ר' נחום למראה עיניו.

התינוק הי' כ"ק אדמו"ר הצ"צ שכידוע התגורר בביתו של אדמוה"ז.

מחכים לו אלפי נשמות

בראש השנה צעד אדמוה"ז לתשליך בלווית מאות חסידים, נכדו הצ"צ הצטרף גם הוא לשיירה הנכבדה אך בהיותו עוד רך בשנים, עשה עצמו כשוטה, נטל מקל וירכב עליו כרוכב על הסוס, מפני מעשיו התרחק הנער כמה פעמים מהשיירה וכל פעם שנתרחק המתין עליו רבינו הזקן, וישאל א' מהמקורבים: "וכי עלנער קטן צריכים לחכות", ויען אדמוה"ז: "ועליו ממתנים עשירות אלפים נשמות, האם אני לא אחכה".

טלית של רוח הקודש

אדמוה"ז לקח את הצ"צ עד גיל תשע שנים תחת טליתו לתקיעת שופר ולנשיאת כפים עד גיל 19 שנה.

ספר הצ"צ שבר"ה תקנ"ט בהיותו תחת טליתו של סביו ראה הגזרה על סביו (המאסר בפטרבורג), אבל את ההצלה לא ראה.

עזות מחשבה

שהתגורר הצ"צ בביתו של זקנו, הי' גר אדמוה"ז בעלי' והצ"צ בקומה בתחתונה, בא' הימים עמדו בקומה התחתונה אדמו"ר האמצעי והצ"צ, (כל א' בפניה אחרת), לפתע ירד אדמוה"ז מעליית הבית, נגש לאדמו"ר האמצעי ושאל: "בעשע, וואס טראכסטו?" [בעשע [כיניו לבער - המו"ל], מה אתה חושב"], ויען: "עתיק ואריך". ויגש לנכדו הצ"צ ושאל: "מענדז'ע, וואס טראכסטו?" [מה אתה חושב"], ויען: "סובב וממלא". ושאל הצ"צ: "זיידע, און וואס טראכסטו" [סבא, ומה אתה חושב"], ויען אדמוה"ז: "דו קענסט עם (והראה על מהרי"ל שהי' תינוק בעריסה) געבן פארשטיין וואס דו טראכסט, אזוי קען איך געבן דיר צו פארשטיין וואס איך טראכט" [אתה יכול לתת לו (והראה על מהרי"ל שהי' תינוק בעריסה) להבין מה שאתה חושב, כך אני יכול אני יכול לתת לך להבין מה שאני חושב"].

כל ימיו הי' מצטער אדמו"ר צ"צ מאין לקח ההעזה, לשאול זאת מזקנו.

אמונה פשוטה

כשנעשה הצ"צ חתן נתנו לו (כחלק מההנדוניה) הרבה זהובים, ויציעלו איש א' שיביא לואת כל מעותיו ויעשו עסק למחצית השכר, הלך הצ"צ לשאול בעצת אדמוה"ז, ויען אדמו"ר הזקן: "כשתכניס כל מעותיך לעסק, ספק תרויח וספק לא, ואפשר שגם תפסיד כל המעות, ואם תכניס המעות לכאן, (ויצביע לעבר השולחן, שם עמדה קופה של מעות רבי מאיר בעל הנס) בודאי תרויח בזה.

בכל זאת הכניס הצ"צ את מעותיו לעסק הנ"ל, ולאחר זמן הפסיד את כל כספו. נכנס לסביו (אולי אמר: "וכי מגיע לי לאבד כל מעותי" - הכותב), ויאמר אדמוה"ז:

"בהיותי תלמיד אצל רבינו המגיד נ"ע נסעתי עם כמה מחברי ונעצור למנוחה בא' הקרעטשמע [אכסני], בעל האכסני הי' יהודי אשר התפרנס למחיתו ממכירת יי"ש לגויים העוברים ושבים, היות שהי' העת בסמיכות לימים הנוראים, שאלנו אותו: "כיצד מתפלל אתה בציבור", ויען: "כל השנה אני מתפלל ביחידות, ולחודש החגים אני נוסע העירה", שאלנו אותו: "מדוע לא תעקור דירתך לגור בעיר ולהתפלל בכ"י בצבור", ויען: "כאן פרנסתי בטוחה, ואינני יודע כיצד אתפרנס בעיר", אמרנו לו: "הלא השי"ת זן ומפרנס כמה אלפי יהודים בעיר, האם לא יוכל למצא פרנסה בשביל עוד יהודי א'". לאחר כמה שעות, והנה אנו רואים עומדים בחוץ עגלות וסוסים, ומטעינים עליהם משאות וכלי הבית, ומתכוננים לעזוב את הבית ולנסוע העירה.

סיים אדמו"ר הזקן: "הלה לא הכיר אותנו, רק ידע שאנו הצעירים, תלמידי המגיד, והי' די בזה בעבורו לעזוב מקום פרנסתו הקבוע והמנוסה, ולטלטל כל בני ביתו ולנסוע העירה... ואתה, הנך נכדי ומכיר בי, לא סמכת על דברי ולא שמעתני".

על מאורע זה הצטער אדמו"ר הצ"צ כל ימי חייו.

כח זהתירא עדיף

בליל שבת א' התמהמה אדמו"ר הצ"צ בחדרו ולא יצא לקבלת שבת, בניו הק' המתינו לאביהם עד שיסיים עסקיו, ובראותם שהשעה מתאחרת בקשו ע"י. [לא ברור כוונת הכותב ב"בקשו ע"י" ואולי כוונתו שביקשו ע"י המהרי"ל שיכנס לאביהם. – המו"ל] כעבור זמן נוסף יצא הצ"צ ואמר: "אחרתי כי הייתי עסוק". ויספר זה המעשה: "פעם א' התפלל אדמו"רהזקן, והיות שהתפילין שעל ראשולאהיו מונחים במקומם, צחקוהמלאכים ע"ז, ויבוא הט"ז מעולם האמת ויסדר את מקום התפילין. לאחמ"כ בא הט"ז לאדמוה"ז ויבקש ממנו לגמול עמו טובה: "היות שיש שאלה בהלכות טריפות שכל הפוסקים אוסרים ואני התרתי, ולמעלה צר לימזה, לכן אני מבקש ממך שתפסוק כמוני ואז ירווח לי". ובאמת כך הוה, אדמו"ר הזקן פסק כהט"ז. כעת נעשה לסבי צר מכך שפסק כהט"ז כנגד כל שאר הפוסקים, ויבוא אלי ויאמר: "עתה הנך הפוסק, ונא לפסוק ההלכה כמוני". עיינתי רבות עד שיכולתי לפסוק ולכן לקח לי כה הרבה זמן לצאת".

הסבא לגמרי אחרת

מתנגד א' בא לאדמו"ר הצ"צ ואמר שהוא רוצה לכתוב השגות על שו"ע אדמוה"ז, ויען הצ"צ בזה הלשון:

"ביי דעם רי"ף, איז ניטא קיין אשתמטיטי", בריינגט ער א גמרא איז דאס ביי עם גמרא, בריינגט ער ניט די גמרא האלט ער ניט די גמרא, ביי דעם רמב"ם, איז יע דא אשתמטיטי, צוויי מאהל און אפשר דריי מאהל, אבער איז ביי עם ניטא קיין איין ווארט א איבערקער, אבער דער זיידע איז דאך געווען גאר (תיבה זו אמר בקול רב ובדגש ממושך ג-א-א) א אנדערער (ויאמר הצ"צ למתנגד – המו"ל) אוועק פון דאנען, אוועק פון דאנען".

[אצל הרי"ף אין "אשתמטיטי", כשמביא הוא גמרא זה אצלו גמרא, וכשלא מביא אין הוא "אוחז" מגמרא זו, אצל הרמב"ם יש "אשתמטיטי", פעמיים או אפשרי ג' פעמים, אבל אין אצלו שום מילה מיותרת, אבל הסבא הרי הי' לגמרי אחרת (ויאמר הצ"צ למתנגד – המו"ל) לך מפה, לך מפה].

שרויה בפסח

אדמו"ר הצ"צ הפיץ את תשובתו של אדמוה"ז שלא כדאי לאכול מצה שרויה בפסח, אח"כ אמר הצ"צ שהוא מתחרט על שהוציא לאור את תשובתו של סביו, בכך מנע מהרבה יהודים שמחת יו"ט.

רבי, יהודי של שו"ע

בא' מימי חוהמ"פ מצאו בבית הצ"צ על הארון טארט (עוגה) באריזה, ונעשה רעש, ויאמר הצ"צ: "איך בין אויך א איד [אני גם יהודי], וקורה אצלי הלכה משו"ע".

משרת מסור

במוצאי חג הפסח, תיכף אחר הבדלה הי' משרתו של הצ"צ חיים בער מכניס קמח שהי' נמכר לגוי וממהר לאפות "בולקע" [לחמניה], והי' אומר: "איר קענט ווי איר ווילט, (לאכול מאכלים לא טריים – המו"ל) נאר דער רבי איז אלט און שוואך און מוז עסן פרישע בולקע" [אתם יכולים כמה שאתם רוצים (לאכול מאכלים לא טריים – המו"ל) אבל הרבי זקן וחלש ומוכרח לאכול 'בולקע' טריי"].

התועדות י"ט כסלו

הצ"צ הי' מתועד התועדות די"ט כסלו בליל יט' (ולא בליל כ') והי' שותים ספירת ב"סטאקאנעס" [בכוסות] און מ'האט פארבייסן מיט פליישקס לונגען און לעבערקעס, הי' מביאים דלי עם פליישקס [וקינחו עם ראות בשר וכבד, היו מביאים דלי עם בשרים].

צופה נסתרות

אחד מקרובי הצ"צ הי' במצב כספי דחוק מאד ונוספה צרה על צרתו אשר חתן בתו נעלם מביתו וכתו ישבה עגונה בביתה. ביקשה ממנו אשתו שיסע לאדמו"ר הצ"צ להתברך ממנו ולשמוע עצתו, אך מכיון שבעלה הי' מתנגד סירב להצעתה ותפציר בו אשתו ותאמר: "והלא כל העולם נוסעים לרבי ונושעים, ומדוע לא תסע"?

לאחר ריבוי הפצרות ותחנונים נכנע בעלה ונסע לליובאוויטש, בהגיעו לחצר הרבי קיבלו אדמו"ר הצ"צ בסבר פנים יפות וקירבו בקירבה מיוחדת. (כידוע שבהגיע קרובי משפחה לרביים היו מקרבים אותם קירוב גדול, אף אם הלה לא הי' חסיד גדול...) סיפר היהודי לרבי את סיבת בואו, שמרוב צרותיו הפצירה בו אשתו שילך לשאול בעצת הרבי ולהתברך ממנו. ויאמר אדמו"ר הצ"צ: "פעם כשישבתי במטבח שמעתי שקראו עתון בו כתוב שבעיר קייב דרוש בעל מרקחת ומכיון שזה המקצוע שבו הנך מתמחה סע לשם, ובדבר בתך השי"ת יעזור".

חזר האיש לביתו עצוב ומדוכדך, בבואו לעירו אמר לאשתו: "אה! הרבי לא יכול לעזור.. הרבי אמר לי שפעם שמע מישהו קורא עיתון בו כתוב שבקייב מחפשים רוקח, מי יודע ממתי העיתון, אולי כבר נתיישן, ואינם זקוקים לרוקח, וגם האם זה רבי שסמכותו היא על

עיתון?" ותשאל אשתו: "ומה אמר בנוגע לבתנו" ויען: "לא נתן לי שום עצה או דרך מעשית למצוא את בעלה רק ברכני שהשי"ת יעזור". אמרה האשה: "אל תדאג, אם אלו דברי הרבי בוודאי נוושע, עלינו רק לקיים את הוראתיו וה' יעזור, והרי כולם נוסעים לרבי, האם כולם השתגעו?" כה דברה אל לבו עד שנשתכנע ונסע לקייב, בהגיעו לקייב התעניין אודות מקום העבודה שנתפרסם בעיתון ולהפתעתו ולשמחתו הרבה מצא את המקום, שמה מצא חן בעיני האדון ויתן לו עבודה במשכורת גבוה.

וככה עברה השנה בטוב ובנעימים, בהתקרב חדש האביב לקח חופשה מעבודתו ונסע לביתו לחגוג את הפסח יחד עם משפחתו. באמצע ימי חוה"מ פסח הופתע לקבל מברק ממעבידו בו נכתב: "אתה מתבקש להגיע בדחיפות לקייב". נבהלו בני ביתו וחששו מאד מהבלתי נודע, אך אעפ"כ החליטו שתיכף יסע לקייב כבקשת אדונו, נטלעמו צידה לדרך, מצות וסוכר ויצא לעבר העיר הגדולה, קייב.

בהגיעו לקייב, קיבל מעבידו את פניו בחמימות ובסבר פנים יפות והתנצל על אשר הטריחו בפתאומיות לבוא קודם זמנו, והוסיף ואמר: "בקרב חל יום הולדתי ובדעתי לערוך מסיבה גדולה, אזמין אורחים רבים ונכבדים, פריצים, קצינים וכומרים, ישבתי וחשבתי מי יוכל לנהל טקס גדול כזה, משלא מצאתי איש מסור, אשר ראוי לארגן האירוע, פניתי אליך, אמנם הנך רוקח, אבל מבקש אני ממך להכנס לתפקיד".

ויהי היום, יום ההולדת, אורחים רבים חשובים מגיעים מכל האזור, והאדון בעל השמחה מקבל את פניהם ומושיבים ליד השולחן המפואר, כל א' לפי מעמדו וחשיבותו, כשלתע מבחין בעל השמחה אשר הרוקח היהודי המנצח על כל הארוחה, עומד מבוהל ומרוגש ופניו נפולות במאד, נגש אליו האדון ושאלו: "האם משהו התרחש?" ענה הרוקח היהודי ואמר: "א' האורחים שלך אשר הציג עצמו ככומר הוא חתן בתי אשר נעלם מביתו והשאיר את בתי עגונה ולכן עומד אני מבוהל ומרוגש". אמר לו אדונו: "כעת תמשיך בעבודתך ללא שינוי ובגמר הסעודה אסדר הענין". משנסתיימה המסיבה החלו האורחים הרבים לצאת לדרכם, נגש בעה"ב וקרא לאותו "כומר" לחדרו ושאלו: "היכן אשתך, האם נכון הדבר אשר הנך יהודי ונעלמת מביתך והשארת את אשתך עגונה". הכחיש הכומר את כל טענות הבעה"ב ואמר אשר לא היו דברים מעולם. למשמע זאת שלף הבעה"ב אקדח מחגורתו ויקרא לרוקח ויאמר לכומר: "את האיש הזה אתה מכיר?" ויאמר: "לא". ויאמר הבעה"ב: "אם לא תתן עכשיו גט פיטורין לבתו, אחת דתך...". בלית ברירה הודה ה"כומר" שאכן הוא בעלה של בתו ומיד קראו לרב שיסדר כתיבת גט כהלכתו.

חזר קרוב משפחתו של הצ"צ הנ"ל לביתו שמח וטוב לבב, ועוד ועיקר משוכנע ובטוח שדברי הרבי ממשיים הם.

בירה פלאית

לפני הצ"צ באה עגונה א' ותבקש את ברכתו שתזכה למצוא את בעלה, אמר לה הצ"צ: "סעי לוויילנא אבל בדרכך לא תשתי מאומה כי אם בירה", בדרכה לוויילנא נגמרה הבירה שברשותה, והיות שחפצה במאוד לשתות, שאלה את העוברים ושבים היכן אפשר להשיג בירה, ושיבו לה שבסמיכות מקום יש בית חרושת לבירה, ותט מדרכה לעבר בית החרושת, והנה מיד שנכנסה ראתה שהאומן המבשל את הבירה זהו לא אחר מאשר בעלה, לא הניחה אותו לנפשו עד אשר כתב לה גט.

(שמעתי מר' דב יפה ע"ה - הכותב).

מצא נאה אבל מאוסה...

הי' יהודי אשר לעת זקנותו בא להצ"צ ויאמר: "ברצוני לגרש את אשתי כדי לישא אשה אחרת נאה הימנה, כדברי הגמרא 'מצא אחרת נאה הימנה מותר לגרשה'". למשמע זאת אמר הצ"צ: "מ'קען נעמן א שיינע און לעבן מיט א מיאוס'ע" [אפשר לקחת יפה ולחיות עם מאוסה]. נשאר הזקן בשלו, גירש את אשתו ונשא אחרת, והנה לא עבר זמן מועט וצרה צוררה נפלה עליו, לאשתו החדשה צמחה בועה על אפה, נסעו יחדיו לטובי הרופאים ולא מצאו שום תרופה אלא לנתח את אפה, עשתה את הניתוח ונתכערה. והתוצאה הי' כדברי הצ"צ שחי עם אשה מאוסה. (שמעתי מר' בן ציון ע"ה מאראז, ששמע הסיפור בליובאוויטש מחתנו של בעל המעשה, רב"צ הי' אוכל אצלו פעם בשבוע והוא סיפר המעשה הנ"ל על חמיו - הכותב).

בעלביט' שקייט לע"ל

פעם א' בשמחת תורה ישבו אדמו"ר הצ"צ וחסידיו על רצפת בית הכנסת והתוועדו וישתו יי"ש בכוסות (סטאקאנעס) ודיבר אדמו"ר הצ"צ אודות המאורעות שיתרחשו בביאת משיח. ויאמר הצ"צ: "אז משיח וועט קומען יהי' כל בעה"ב כמו ר' וואלף מזיטאמיר (מתלמידי המגיד), מה הי' בעלביט' שקייט של ר' וואלף זיטאמיר, שהי' בכל ערב מכבד את חצרו ואח"כ סוגר את שער החצר וסותם עם נייר מלמטה שחזירים לא יכנסו. וישאלו החסידים את הצ"צ: "ואיך יהי' ר' וואלף זיטאמיר"? השיב הצ"צ: "יהי' כמו הבעש"ט". וישאלו מאיתו: "ואיך יהי' הבעש"ט"? ויאמר הצ"צ: "אה, הבעש"ט...". והראה בידו כמפליא בהפלאות. (תחילת הסיפור עלהתוועדות בשמחת תורה על הרצפה, שמעתי מהחסיד ר' חיים אברהם ע"ה דוכמן והשאר אינני זוכר איך הי' הסיום, וצרפתי לזה הדיבור על ר' וואלף זיטאמיר ששמעתי מדודי ר' ברוך ע"ה דוכמן וגם מיבלחט"א ר' שלמה חיים שיחי' [ע"ה] קסלמן, מר' חיים אברהם ע"ה שמעתי רק שאז שאלו להצ"צ האם אפשר לצאת יד"ח בלימוד ספרי מוסר במקום דא"ח והצ"צ השיב ע"כ במשל אך שכחתי לצערי המשל. - הכותב)

יתגדל ויתקדש - במותר לך

איש זקן שלא היו לו בנים ר"ל בא לפני הצ"צ ויאמר: "ברצוני שיהי לי קדיש, לכן אשא אשה שיוולדו בנים". ענה לו הצ"צ: "דער בעסטער קדיש איז [הקדיש המשובח ביותר הוא] 'קדש עצמן במותר לך'"

(שמעתי ממורי הרב ה' שמואל נאטיק מקרעסלאווער - הכותב).

ניקולאי יודע מחשבות

הצ"צ לא דיבר היטב רוסית, לכן כשנסע לאסיפה בפטרבורג, לקח אתו כמתרגם מלה"ק לרוסית את ר' אייזיק מהאמיל, הלה דיבר רוסית היטב.

בנסיעה זו הזהיר הצ"צ את המתלווים אליו שבעת עומדם לפני הצאר ניקולאי יזהרו במחשבותיהם, כי הצאר מרגיש מחשבת הזולת.

מי אשם שתפלתן נשמעת עד חרסון

בא' מן העיתים הגיעו לחצר הצ"צ ריבוי אורחים מהמושבות הקרובות והרחוקות, יצא הצ"צ לאורחים ואמר: "וואס פארן אלע אהער, ווינציק פאראן גוטע אידן, אין רוזין א.א.ו.?" [מה נוסעים כולם לכאן המעט אדמור"ים ברוזין וכיו"ב?]. (ומנה עוד כמה מקומות), ובסיימו את דבריו סגר הדלת, נפלו האורחים ברוחם, ומשלא ידעו מה לעשות, פנו למהרי"ל (שרצו לפעול דבר אצל הצ"צ נהגו לפנות למהרי"ל), ויתאוננו לפניו שהגיעו ממרחקים לשהות במחיצת רבם וכעת מסרב הוא לקבלם, נגש המהרי"ל אל חדר אביו והקיש על הדלת, משיצא הצ"צ מחדרו פנה המהרי"ל לאביו ואמר: "טאטע, ס'איז אן געפארן א גרויסער עולם פון חערסאן וכו'" [אבא, הגיע קהל גדול מחרסון וכו"].

ויען הצ"צ בקפידה: "וואס פארן אלע אהער, ווינציק פאראן גוטע אידן, אין רוזין א.א.ו.?" [מה נוסעים כולם לכאן המעט אדמור"ים ברוזין וכיו"ב?]. ושיבהו המהרי"ל: "טאטע, ווער איז דער שולדיק אז דו דאווענסט אין ליובאוויטש און הערט זיך אין חערסאן" [אבא, מי האשם שאתה מתפלל בליובאוויטש ונשמע בחרסון?]. אז התיישרה דעתו הק' וקיבל האורחים.

אם "צימעס" זה אצי', רו'זין לא חולקים עלינו

פעם נסעו חסידי הרה"צ ר' ישראל מרוזין לעיר הגדולה מוסקבה, בדרכם עצרו בליובאוויטש ושהו שם בשבת קודש, הזמינם הצ"צ לסעוד על שולחנו, ויאמר להם הצ"צ: "אייער רבי איז א שצעגאל, וואס פאר אנטיקלעך האט ער אייך געבעטן בריינגען פון מוסקבה" [הרבי

שלכם הוא 'גנדרן', איזה עתיקות בקש מכם להביא ממוסקבה". ויענו: "שפיגלען אזוי די ליינג, אזוי די גרעב, אזוי די ברעט" ["מראות באורך כזה, בעובי זה וברוחב זה"]. ויאמר הצ"צ בתמיהה: "אה! אה! דאס איז דאך א דרך פאר מתן תורה, אבער יעצט איז אלץ פאראן אין דער תורה" ["זה הרי דרך לפני מתן תורה, אבל כעת ישנו הכל בתורה"]. ואח"כ ביקשם: "דערציילט עפעס פון אייר רבי'ן" ["ספרו משהו מרבכם"]. ויאמרו: "דער רבי האט געזאגט אז צימעס (כנראה זהו קאמפאט המכיל צימעס שאוכלים כמאכל רביעי בסעודה - הכותב) איז אצילות" ["הרבי אמר ש'צימעס' זה אצילות"] ויאמר הצ"צ: "אויב אזוי, קריגן זיי דאך אויף אונז ניט, קריגט זיי דאך אויף אונז ניט" [אם כך אינם חולקים עלינו, אינם חולקים עלינו].

תפלתן התקבלה בעזרת הנשים

פעם במוצאי יוה"כ אמר הצ"צ לחזן: "דיינע תפלות זיינען געפעלן געווארן למעלה" ["תפלותיך מצאו חן למעלה"]. למשמע זאת הצהיבו פניו של החזן, וסיים הצ"צ ואמר: "אויפן וייבער שטיבל" ["בעזרת הנשים"].

משוגע בעתיד

ר' נחום מראדאמיסלע הי' חסיד של אדמו"ר צ"צ, שהי' ביחידות אמר משהו להצ"צ והשיבו הרבי: "איי, דו ביסט גאר א משוגע'נער" ["איי, אתה ממש משוגע"]. כשיצא מהיחידות הי' ר' נחום מודאג מאד מהכינוי שקיבל מרבו, ניגש למהרי"ל וסיפר לו את שהתרחש, ויען המהרי"ל: "איי, דער טאטע געמיינט אין פופציק יאהר ארום" ["איי, האבא התכוון בעוד כחמישים שנה"].

זכה ר' נחום להאריך ימים וביקר לעת זקנתו בליובאוויטש (בשנות תרס"ה-תרע"ב), בשהותו בליובאוויטש סיפר הרבה סיפורים וענינים שלא שמעו אודתם, גם ר' שמואל גרום לא ידע ענינים אלו. עם הרבי הריי"צ שוחח ר' נחום ימים רבים וסיפר לו סיפורים רבים. זמן לא ארוך לאחרי שביקר בליובאוויטש סיפרו שהוא מת ר"ל ואכן, כדבריו של הצ"צ, איבד את דעתו ר"ל שבועים לפני מותו.

לאחר כשנהי' הרבי הריי"צ לרבי בעיר רוסטוב, אמר פעם בעת יושבו בשולחן: "הכל מה שסיפר דער אלטער, [הזקן] ביררתי והכל אמת". (בליובאוויטש קראו אותו "דער אלטער" - הכותב).

צדקה בחיות

כשנכנס הרה"ח ר' פרץ חן ליחידות אצל אדמו"ר הצ"צ, ראה שעל שולחנו של הרבי מונחים שתי קופות מלאים מטבעות כסף. באמצע היחידות, העביר ר' פרץ מס' מטבעות

מבלי משים לב, כמובן) מקופה א' לשני', הבחין בכך הצ"צ ותיכף לקח המטבעות והחזירם למקומם. ראה זאת ר' פרץ ורצה לבדוק האם אכן מדייק הצ"צ בסדר הנחת המטבעות בקופות או שזה באקראי בעלמא. עשה עצמו ר' פרץ כמתעסק בעלמא ונטל שוב מס' מטבעות מקופה א' ויעבירם לקופה האחרת, אך שוב הבחין בכך הצ"צ והחזירם למקומם. משניסה ר' פרץ להעביר המטבעות בפעם השלישית, אמר לו הצ"צ: "מה אתם מערבים, האם אינך רואה שכסף זה שונה מכסף זה, זה ניתן בחיות וזה ניתן בלי חיות".

(שמעתי מר' מענדל פטרפאס שיחי' [ע"ה]. הכותב).

סעודה שלישית לאו דוקא

שבת א' בהגיע זמנה של סעודה שלישית, אמרו חסידים לפני הצ"צ זצ"ל: "מ'דארף דאך פראווען שלוש סעודות" ["צריך הרי לערוך סעודה שלישית"]. אמר אדמו"ר הצ"צ: "מיר וועלן זאגן א ניגון וועט זיין במקום שלוש סעודות" ["נאמר ניגון במקום ויהי' במקום סעודה שלישית"]. ומני אז הבינו החסידים שסעודה שלישית לאו דוקא.

י"ב שבטים אך ללא אריכות ימים

אמר אדמו"ר הצ"צ: "איך האב אויס געבעטן ביין זיידן י"ב שבטים, נאר פארגעסן אויס בעטן פאר זיי אריכות ימים", ["ביקשתי בתחנונים מסבא י"ב שבטים, רק ששכחתי לבקש בעבורם אריכות ימים"].

מחלוקת לשם שמים

אחד מבני הצ"צ (כמדומה לי ר' ישראל נח. – הכותב) עשה ברית מילה לבנו, משהחלו הקהל להתאסף עמד אבי הבן והביט מעבר לחלון ביתו, כשלפתע הוא רואה אשר שני אחיו, ר' לייב ור' זלמן עומדים מעבר לדלת ומתמקחים מי יכנס ראשון, וכל א' דוחף את השני, כלומר תכנס אתה ראשון, רץ אבי הבן פתח את הדלת בהתרגשות ואמר בקול רם: "ר' לייב גייט איר פרייער", [ר' לייב, קודם לכו אתם"].

(שמעתי מר' חיים אברהם ע"ה דוכמן. – הכותב)

לקוטי תורני אינו פשט'ל

פעם סיפר הצ"צ לבניו הצרות שיבואו (ר"ל) על עם ישראל בעקבתא דמשיחא, בניו שמרו בסוד את מה שגילה, אך א' מבניו גילה לר' מרדכי יואל ע"ה א' מהדברים שאמר: "בעקבתא דמשיחא כשיהודי ילמד ליקוטי תורה ויראה איזה פירוש בפסוק ע"ד החסידות יחשוב שזה רק א פשט'ל, והאמת הוא שכן הוא הפירוש בפסוק".

אצרך בבטן

פעם חזרה הרבנית של הצ"צ מבית הטבילה בפחד ובבהלה, שאלה הצ"צ: "וואס ביסטו אזוי צו שראקן" ["מה את כ"כ מפוחדת"]. ותען שכל הדרך בחזרתה מבית הטבילה הלך אחרי אדם א', ויאמר הצ"צ: "נו, דאס איז דאך שמואל הנביא" ["זה הרי שמואל הנביא"]. ואז נולד אדמו"ר המהר"ש.

(שמעתי מר' דובער יפה - הכותב).

מזוג זיווגים לאור הנר

כשהציעו שידוך עבור אדמו"ר המהר"ש, דובר על א' משני אחיות, רבקה וגיטל. ע"פ בקשת הצ"צ באו שני האחיות לחדרו של הצ"צ, לקח הצ"צ נר דולק, העביר על פני כל אחת, ויאמר: "די" [זאת], והצביע על הרבנית רבקה נ"ע. (כל ימי חייה התגוררה גיטל בבית הרבנית רבקה גם כשנשארה למהר"ש).

(שמעתי מר' דובער יפה - הכותב).

כשתייגע בלימוד תרצה לאכול

כשבא האדמו"ר הריי"צ מאוורטש לביקור אצל אביו אדמו"ר הצ"צ ישב ליד השולחן וכמעט שלא אכל, א' מהמסובים אמר עליו שאין לו תיאבון, שמע הצ"צ ואמר: "לערנסט זיך פון דעם שווער (הרה"צ ר' יעקב ישראל מטשערקאס - הכותב) חאפן מלאכים, וועסט פרווען הארעווען א שעה פארענטפערן א רמב"ם, (או טור. אינני זוכר שם הפוסק שהזכיר - הכותב) וואלסט זעהן ווי וואלט מען וועלן זיך עסן" ["אתה לומד מחמיק (הרה"צ ר' יעקב ישראל מטשערקאס - הכותב) "לתפוס" מלאכים, תנסה להתייגע במשך שעה לתרץ רמב"ם, ותראה כמה שיתחשק לאכול"].

להתפעל מאלוקות ולהיות "יש"

הממשלה דרשה מהצ"צ שלכל הפחות א' מנכדיו ילמד בבי"ס העממי אך הנכדים לא רצו, קרא אדמו"ר הצ"צ לנכדו ר' מרדכי בן הרב"ש (בנו) ובקש שילך ללמוד בביה"ס ובעבור זה מבטיח הוא לו שבחזירתו מבית הספר ילמדו יחד תניא בכל יום, ואכן כך הי', הנכד למד בביה"ס ובכל יום למד עם סביו הצ"צ תניא.

כשלמדו פרק נ' בתניא, הגיעו לתיבות "יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו'", אמר הצ"צ: "מתפעל ויש" מ'קען האבן התפעלות אין אלוקות און ערשט זיין א "יש" ["יכולה להיות התפעלות באלוקות ואז ביחוד להיות "יש"].

(שמעתי מר' חיים אברהם - הכותב).

חנופה לנכדי הצ"צ

א' מנכדי הצ"צ אשר שימש כרב, פסק הלכה בענין מסוים וקיבל הסכמה מעוד כמה רבנים שסברו כמותו. הצ"צ לא נחה דעתו מפסק הלכה זה וכתב לנכדו: "אינך צודק בהלכה זו, ומה שיש רבנים שכותבים כמותך הם חונפים לך מפני שאתה נכדי, ואני ב"ה תשובותי הולכים מסוף העולם ועד סופו".

בית המקדש בירכו על אתרוג קלבריא

אדמו"ר הרש"ב נ"ע אמר: "קיבלתי עדות מר' שמואל בער מבאריסאוו ששמע מהצ"צ אז ער איז מעיד אז אין ביהמ"ק האט מען געבענטש אויף א קאלאברער אתרוג [שהוא מעיד שבביהמ"ק בירכו על אתרוג קלבריא]. וזה שר' לוי יצחק מבארדיטשוב ברך על אתרוג מא"י, הוא מפני שבעבורו נשאה הרוח גרעין מקלבריה לארץ ישראל ומהאילן צמח מגרעין זה השתמש ר' לוי יצחק נ"ע".

(שמעתי מר' חיים אברהם ע"ה דוכמן - הכותב).

לא כל אדם זוכה

הרה"ח ר' יוסף טומרקין אשר כיהן ברבנות בעיר קרמנצונ'ג התאונן לפני הצ"צ: "בנגלה ב"ה פילט איך אז מילאתי כריסי אבער אין חסידות פעלט מיר" ["ב"ה בנגלה אני מרגיש שמליאתי כריסי אבל בחסידות חסר לי"]. אמר לו הצ"צ: "לאו כל אדם זוכה לשתי שולחנות".

לומדים אחרת

אמר הצ"צ לר' יוסף טומרקין: "איך און דו, און נחמי" דובראוונער לערנען א בלאט גמרא גאר גאר אנדערש" ["אני ואתה ונחמי" מדובראוונע לומדים דף גמרא לגמרי לגמרי אחרת"].

פעטח! מי שאל אותך

בליל 'ניטל' (חג המולד של הנוצרים) נכנס חסיד לחדרו של הצ"צ ומצאו יושב ולומד ויאמר: "רבי, היינט איז דאך ניטל", ["רבי, היום זה הרי 'ניטל'"]. ויען הצ"צ: "פעטח! פעטח! ווער האט געפרעגט בא דיר" ["טפש! טפש! מי שאל אותך"].

חצי חסיד חצי רבי

פעם אמר הצ"צ: "יש לי שני חסידים וחצי". כששאלוהו מיהו החצי חסיד, השיב: "ר' הלל", משתמהו החסידים, אמר הצ"צ: "ער איז חצי חסיד וחצי רבי" ["הוא חצי חסיד וחצי רבי"].

מטבע מקלקל

פעם אמר הצ"צ: "אונזערע חסידים וואלטן זיין גאר געהייבן, נאר דער 'קערבעלע' (שם מטבע ברוסי) פאטערט זיי" ["החסידים שלנו היו יכולים להיות מאוד מרוממים אלא שהמטבע מקלקל אותם"].

מתנגדים לא יודעים ללמוד

הצ"צ אמר: "מתנגדים קענען ניט לערנען, אז זיי וואלטן קענען לערנען וואלטן זיי קיין מתנגדים ניט געווען" ["מתנגדים לא יודעים ללמוד, אם היו יודעים ללמוד, לא היו מתנגדים"]. (ע"ז הי' ר' מרדכי יואל אומר שזה המצאת גאון - הכותב).

פסוקי דזמרה נוסח צמח צדק

פעם נשמעה תפלתו של הצ"צ מעבר דלת חדרו ושמעו שאמר (בניגון): "ה' בעמו יפאר, ענוים בישועה יעלוזו, חסידים בכבוד ירננו".

(שמעתי מר' חיים אברהם ע"ה דוכמן - הכותב).

כרחל לפני גוזזי' נאלמה

פעם אמר הצ"צ: "מאז חורבן בית המקדש אין לשון הקודש המצוי' נכונה".

כולם יבואו אליך

לעת זקנותו רצה הצ"צ לעזוב את נשיאותו, לנסוע להאדיטש ולא למוש מאוהלו של אדמוה"ז, קרא לבנו מהרי"ל וסיפר לו אודות החלטתו והוסיף: "מאין אקח כסף על ההוצאות?" ומיד השיב: "אקח מעט תלמידים ואהי' דרדקי שלהם, ואף כי משלמים בעד מלמדות מעט כסף, אולי משום שאני נכד לסבא ז"ל יתנו לי במשכרותי יותר משאר מלמדים". למשמע דיבורים אלו אמר מהרי"ל לאביו: "אבא, לא יועיל לך כלל כי כולם יבואו אליך להאדיטש", ויען הצ"צ: "אויף דער סברא האב איך זיך ניט געכאפט" ["סברא זו לא העליתי"].

קולות וברקים

לעת זקנותו הי' מפחד אדמו"ר הצ"צ מרעמים עד כדי כך שכשהי' רעם הי' מתחבא בכרים. (בליובאוויטש הי' הבתים של עץ ונדלקים מרעמים (אוצ"ל ברקים – המו"ל) לפעמים).

(שמעתי מר' ברוך ע"ה דוכמן. - הכותב).

משנה לנשמה

הצ"צ אמר שצריכים לחזור משניות בעל-פה, כי זה טוב בשביל הנשמה לאחר צאתה מן הגוף לפני הקבורה. כשנסתלק אדמו"ר הצ"צ אמר בנו אדמו"ר המהר"ש: "עכשיו אבא מהרהר משניות".

כ"ק אדמו"ר מוהר"ש

אל הנער הזה התפללתי

פעם בר"ה כשהצ"צ אמר ההפטרה בהגיעו למילים "אל הנער הזה התפללתי", הרכין ראשו לצד בנו המהר"ש.

הכל יש בו

אדמו"ר הצ"צ הי' מונה שבחם של בניו הק', על מהרי"ל אמר, מיין 'גוטער איד', על מהרי"נ אמר, 'מיין למודן' על מהרש"ז מילאדי אמר, 'מיין חסיד', ועל אדמו"ר מהר"ש אמר, 'כולהון איתנהו ביה'.

(שמעתי מר"מ נאדעל ע"ה. - הכותב).

שר שלום מבעלז בהיכלות

אדמו"ר מהר"ש באחד הפעמים שהי' בחוץ לארץ, הגיע לשבת לעיירה בעלז ושם באותו הזמן הי' הצדיק ר' שלום מבעלז, אדמו"ר מהר"ש שהי' אז אברך קודם היותו לרבי, התחפש לאיש פשוט, ובא בשבת במנחה לבית מדרשו של ר' שלום בעלזער וישב בצד ביהמ"ד, כשנכנס ר' שלום בלוויית שני הגבאים שלו שהיו מובילים אותו בשילוב זרוע מאחר שהי' 'סגי נהור', סחב אותם לאותו הצד שבו ישב אדמו"ר מהר"ש, ויגש אליו, והתכופף והריח אותו ויאמר: "למה אתה מתחבא? את אביך אני מכיר היטב כי אני רואה אותך תכופות בהיכלות".

ממלא מקום

לאחר הסתלקות אדמו"ר הצ"צ ניגש ר' יוסף טאמרקין לאדמו"ר מהר"ש ואמר: "שמואל'קע דו ווילסט זיך זעצן אויף דעם טאטי'נס ביינקל?" ["שמואל'קע אתה רוצה לשבת על הכסא של האבא?"].

(שמעתי מר' דובער [בעריל] יפה ע"ה).

לית מחשבה תפיסא בי'

אדמו"ר מהר"ש אמר למקורבו החסיד ר' מאניע מאנעסזאהן: "זיי (כוונתו על החסידים) מיינען אז זיי קענען מיך, זיי קענען מיר ניט, ס'איז געווען צייטן אז איך האב טאהן 22 שעה אין א 'מעט לעת' און זיי פלעגט מיך מוסר'ן וואס טו איך גאר ניט, וואס נעם איך ניט א ספר אין האנט" [הם חושבים שהם מכירים אותי, הם לא מכירים אותי, היו זמנים שעשיתי 22 שעות ביום והיו מוכחים אותי למה אני לא עושה כלום, למה אני לא לוקח ספר ביד"].

הצנע לכת

חסיד א' (דומני שר' גרשון בער לעווין) שהי' בליובאוויטש בימי הצ"צ, הסתכל איך שבני אדמו"ר הצ"צ מתפללים, זה כאן וזה כאן, אך את את אדמו"ר המהר"ש לא ראה, והתעניין איפה הוא מתפלל. כעבור זמן הבחין שהמהר"ש מתחבא מאחורי הדלת הפתוחה ומתפלל שם.

(איני זוכר ממי שמעתי - הכותב)

הוי' לנגדו תמיד

אדמו"ר מהר"ש בעת היחידות, הי' מתכופף תכופות לפניו לצד השני של השולחן, פעם כשאדמו"ר מהר"ש לא הי' בחדרו הזדמן לא' להסתכל מעבר השולחן, וראה שכתוב שם באותיות גדולות 'שיויתי ה' לנגדי תמיד'.

לגזול עתים לתורה

ר' בער יפה ע"ה סיפר, שהכיר איש א' מחסידי אדמו"ר מהר"ש בעיר וויטעבסק והלה סיפר לו, שכשהי' אברך הי' מטופל בבנים, על שולחנו הי' אוכלים 13 נפשות והי' רחוק מעשירות, לכן פרנסתו היתה מיגיע כפיו, וכמוכן שהי' עובד למחיתו מהשכם בבוקר עד שעה מאוחרת בלילה.

כנשכנס ליחידות לאדמו"ר מהר"ש, שאלו הרבי האם יש לו קביעות עיתים לתורה, ויתנצל, ויספר על מצבו עיסוקו וטרדותיו, ושאיין לו זמן פנוי ללמוד בשום אופן, ויאמר לו אדמו"ר מהר"ש: "לקבוע עיתים' הפירוש הוא 'לגזול' כלומר, בעל כרחו, וכך תעשה". ומני אז ספר החסיד, שמרתי על הקביעות בכל התוקף, ובמשך הזמן ה' עזר שנהי' יותר קל גם בהעבודה.

עלבונה של תורה

אדמו"ר מהר"ש אמר על יהודי וויטעבסק בזה"ל: "וויטעבסק גיט ניט אָפּ קיין כבוד התורה".

אני שניאורסון תזכור אותי

ה'גובערנאטאר' (שר הפלך) של העיר וויטעבסק והמחוז דרש ותבע, שלפחות אחד מבני אדמו"ר מהר"ש ישרת בצבא, ויסרב הרבי לזה, ויאמר ה'גובערנאטאר' שלכל הפחות בן הרבי ילין ב'קזרמה' [הבית שבו מתגוררים החיילים] עם כל החיילים, ובבוקר ילך הביתה, והצביע ה'גובערנאטאר' על אדמו"ר מהרש"ב נ"ע.

ויאמר המהר"ש שבנו לא יוכל ללון שם, כי זה לא יתאים בעבורו והרי רק על נטילת ידים בבוקר הוא צריך לדלי שלם של מים, אך אעפ"כ ה'גובערנאטאר' עמד על שלו, וירגז הרבי ויאמר: "האתה יודע מי אני? וען הלה: "כן אני יודע, אתה הרב שניאורסאהן", ויאמר אדמו"ר מהר"ש: "אם אני הרב שניאורסאהן אז תזכור אותי", ויטרוק את הדלת ויצא מבית ה'גובערנאטאר' בכעס ולאחר שני ימים הרשע פתאום חלה מאד ותיכף מת. (כן יאבדו כל הרשעים).

בלבד שיכוון לבו לשמים

אמר אדמו"ר המהר"ש שיש לו ג' סוגי כסף מה שנותנים א. צדיקים. ב. בינונים. ג. סתם יהודים.

(שמעתי מר' דובער יפה ע"ה)

בעל דעה או בעל תאוה

אדמו"ר המהר"ש אמר שהוא מקבל על עצמו להחזיר בתשובה את כל האפיקורסים, ואיך? לסרס אותם. (כי כל קושיתם היא רק על סמך תאוותם, לכן הם מחפשים סברות להשתחרר ממציאיות הבורא המשגיח עליהם. - הכותב).

פסוד"ז על קרשים

בא יהודי לאדמו"ר מהר"ש ליחידות והתאונן שאינו יכול להתפלל, ויאמר לו הרבי שיתפלל בסידור, ויען האיש שהוא רגיל להתהלך אנה ואנה במשך התפילה, ואם כן אינו יכול להסתכל בסידור, ויאמר המהר"ש: "פעטאח, וואס דארפסטו מכוון זיין הללוי' אויפן ברעט", [טפש! מה אתה צריך לכוון הללוי' על הקורה].

והמעשה כך הי' שהוא נהג להתפלל בבית הכנסת שעשו שם רצפה חדשה מקרשים של עץ, והי' מכווין בכל מזמור הללוי' שב'פסוקי דזמרה', להתחיל כשידרוך בתחילת הקרש ולסיים את המזמור כשידרוך בסוף הקרש. המהר"ש ראה זאת עליו, והאיש יצא מהיחידות בהתפעלות והתפלאות.

(שמעתי מר' דובער יפה ע"ה - הכותב).

אין שליח לדבר עבירה

איש א' נכשל בעבירה מכוערת והתחרט על כך, ויסע לאדמו"ר מהר"ש לבקש דרך תשובה, אך התבייש לומר שהוא חטא בזה, ויתחכם לומר שהשכן שלו חטא בזה, ובקשו השכן שישאל בעבורו תיקון ותשובה כי הוא מתבייש לבוא בעצמו, ויען אדמו"ר מהר"ש: "הלא הוא הי' יכול לבוא בעצמו, ורק לומר שהוא מבקש עבור השכן שלו".

(שמעתי מר' מ"מ פוטערפאס שיחי [ע"ה]).

הרי אני כבן 100 שנה

אדמו"ר מהר"ש אמר קודם הסתלקותו שהוא בן 100 שנה. וזה לפי חשבון 48 שנות חייו בלעמא דין ובצירוף 52 שנות חייו של שמואל הנביא הרי 100.

(שמעתי מר' דובער [בער"ל] יפה ע"ה)

נ"ק אדמו"ר מוהרש"ב

חסר פירוש המילה שאטלצירט מסומן בצהוב???

הנסף אצלך והנשיקה אצלי

אדמו"ר הרש"ב נ"ע כשהי' ילד קטן הי' חוזר משניות בע"פ, וכמו"כ אחיו הרז"א נ"ע, ושניהם היו נכנסים בכל יום להבחן אצל סבא שלהם - אדמו"ר הצ"צ, שהי' נותן להם עבור כל פרק משניות 'פיטאק' (מטבע רוסי).

פעם א' היו צריכים ליכנס, והרז"א איבד את הכובע שלו, אז נכנס רק אדמו"ר נ"ע. כשיצא משם פגשו הרז"א וקינא בו, ויחטוף ה'פיטאק' ממנו, ויאמר הרבי נ"ע לאחיו הרז"א: "דער 'פיטאק' איז בא דיר, אבער דער קוש געבליבן בא מיר" ["המטבע אצלך אבל הנשיקה נשאה אצלי"].

שבירת הטבע

אדמו"ר הרש"ב נ"ע אמר על עצמו: "טבעית בין איך א קמצן און א מרה שחורה, דעם רובל וואס איך גיב איז ער א גיבראכענער" ["מטבעי אני קמצן ומרה שחורה, הרובל שאני נותן הוא שבור"].

(שמעתי מר' בן ציון מאראז ע"ה).

שמירת העינים

פעם נסע אדמו"ר מהורש"ב נ"ע עם בנו אדמו"ר מהריי"צ נ"ע במוסקווע, ויאמר הבן לאביו: "אבא, ראה איזה בנין ענק העמידו", וענן האב: "יוסף יצחק גלויב מיר, שוין יאהרן לאנג אז איך פאר אין מאסקווע, און חוץ דעם רויטן גארטל פון דעם "איוואזציק" (עגלון).

זע איך ניט" [יוסף יצחק תאמין לי, כבר שנים ארוכות, שאני נוסע למוסקבה, וחוזך מחגורה האדומה של העגלון אני לא רואה"].

(שמעתי מר' בן ציון מאראז ע"ה).

שלא לשם סעודה שלישית

אדמו"ר מהרש"ב נ"ע פעם ישב עם חסידים בזמן המנחה בשבת קודש, ויאמר החסיד ר' יעקב מרדכי מעיר פאלטאווע: "מיר וועלן וואשנזיך שלוש סעודות?" [אתם רוצים ליטול לסעודה שלישית?] ויאמר אדמו"ר נ"ע: "איר וועט זיך וואשן צוליב ש"ס, און מיר וועלן וואשן זיך שלא לשם שלש סעודות" [אתם תטלו לשם סעודה שלישית, ואנו נטול שלא לשם סעודה שלישית].

(שמעתי ממורי הרב הת' אלי' לוי [פאריטשער] ע"ה)

משא ומתן באמונה

אדמו"ר מהרש"ב נ"ע אמר, שאדמו"ר האמצעי אמר, שמשא ומתן באמונה הוא יותר גבוה מתורתו לשמה, ואני, אמר אדמו"ר מהרש"ב נ"ע, פחדתי מלעשות במשא ומתן כראוי, והרז"א אחי נכנס לזה, אך נשרף. כידוע שלהרז"א הי' בית חרושת גדול לסבון ונדלקה דליקה ונאבד הכל.

(שמעתי מר' בן ציון מאראז ע"ה)

תאכל לאקשן

'מענדל דער משרת' הגיש מרק לאדמו"ר נ"ע, ויעבור זמן מה וירא שאדמו"ר כמעט שלא אכל, ויאמר: "עסט רבי, דא איז פארן לאקשן אויך" [תאכל רבי, יש פה גם אטריות]. ויאמר הרבי נ"ע: "אה, האסט מיר גאר מחייה געווען" [אה, החייתני מאד"]. (כידוע שהאדמו"רים היו לוקחים לשימוש פנימי משרתים שאינם חכמים שלא יבחינו במה שרואים - הכותב).

(שמעתי מר' בן ציון מאראז ע"ה)

ונהרו אליו כל הגויים

בביתו של הרבי הרש"ב במטבח או בחצר עבדה כעוזרת, גוי' אחת צעירה, שלעיתים הלכה מליובאוויטש לביתה בכפר מרוחק לביקור וחוזרת.

פעם א' הלכה ולא חזרה זמן רב, ורק לאחר מספר שנים חזרה לליובאוויטש, אך לא כדי לעבוד אלא לסיבה אחרת - לבקש ברכה, ותספר לרבנית כי היא נתחנתה לגוי אחד, וגרו

ביחד זמן מסוים, ולפתע הזניח אותה ואינה יודעת היא לאן הלך ואיפה נתעלם, והיות שהיא שהתה מקודם זמן רב בחצר הרבי, היא יודעת שהרבי יכול לעזור במקרים כאלו, ולכן היא באה לבקש עזרה, ומכיון שהיא עבדה כאן היא סומכת שלא ישיבו פניו ריקם.

כששמעה זאת הרבנית נ"ע נכנסה אל הרבי נ"ע ותספר לו את הנ"ל, ויאמר הרבי נ"ע שתסע למוסקבה.

וכך עשתה ללא שאלות נסעה למוסקבה. כשהגיעה לתחנת הרכבת במוסקבה, יצאה לכיכר העיר שעל יד התחנה, ומכיון שהיתה כפרית ולא ראתה כרך גדול כל כך מעולם, עמדה בהתפעלות והשתוממות, והביטה על כל הסביבה. פתאום ראתה מצעד חיילים והבחינה שא' מהחיילים זהו בעלה, ותרץ אליו בהתרגשות, ואך התקרבה אליו דחפה ברגליו ותפול על הקרקע, והמצעד המשיך ללכת הלאה במהירות. ויגש אליה קצין א' [שנכח במקום בשעת המאורע] ויאמר, אם יש לך ענין מסוים תבואי למחנה, וירשום לה את הכתובת וגם נתן לה תעודה להיתר כניסה להמחנה [חסר ההמשך וחבל על דאבדין ולא משתכחין].

לא מאמין בבחורים

סיפר דודי ר' ברוך ע"ה דוכמאן שהרבי נ"ע (מהרש"ב) אמר פעם א': "די בחורים גלויב איך ניט אפ" ["אני לא מאמין בבחורים"]. (הכוונה בזה שמה שהוא בחור ירא שמים וכו' זה אינו מספיק, העיקר איך יתנהג אחר הנישואין. - הכותב). גם אמר: "א ווייב שטאלצירט אויס די מדות" (אולי פי' מילת שטאלצירט מזככת או לוטשת - הכותב) ["אשה מזככת - לוטשת את המדות"].

גם אני צריך לחשוב

מורי הרב החסיד והתמים ר' אליהו לוי (בלויבאוויטש הי' קוראים לו אלי' פאריטשער או אלי' פעציצער והי' נמנה על הבחורים ה'חוזרים') סיפר, שפעם א' הבחורים ה'חוזרים' לא הבינו ענין א' במאמר שהי' סותר לדבר מפורש, ושאלו את אדמו"ר נ"ע איך ליישב ענין זה, ויען הרבי: "מ'דארף טראכטן" ["צריך לחשוב"]. (כלומר שגם לו קשה בדבר איך הלשון ככה, זאת אומרת, כי אמירת הדא"ח זהו שכינה מדברת מתוך גרונו ולכן אינו יכול לתקן הנוסחא רק צריך להתייגע ולהבין. - הכותב).

ולבנה ממכון שבתה..

פעם בלילה חורפי הי' השמים מכוסים בעבים, והי' הזמן קצר ל'קידוש החדש' (כנראה שהי' סמוך לחצי החדש), ויצא אדמו"ר הרש"ב נ"ע ויאמר: "ס'איז דא א פוילישער טייטשן, יש פירוש "פולני" ויאמר לאברהם צא החוצה הבט השמימה וספר הכוכבים - ספר פי'

מאך קלאר את הכוכבים", [תעשה את הכוכבים בהירים וספיריים] - ויאמר לו כה יהי זרעך, אז זיינע קינדער וועלן דארפן מחדש זיין די לבנה וועט אויך זיין אזוי" [שילדיך יצטרכו לחדש את הלבנה ג"כ יהי כך"]. ובנתיים יצאה הלבנה וקדשו אותה.

חלומות לא טובים

אחד בא לפני אדמו"ר הרש"ב נ"ע ויתאונן שנפשו עגמה כי חלם חלום לא טוב, ויאמר הרבי נ"ע אין מה לפחד (כידוע בזמן הזה חולמים חלומות שוא כמבואר במכתב הצ"צ אשר נדפס ב'מאה שערים' - הכותב), אולם אם אתה חושש אז תעשה כך, בשעה שהש"ץ אומר ברכת כהנים (כי אין נשיאת כפים בחול בכל השנה רק ביו"ט), תאמר "רבש"ע" וכו' הנוסח שאומרים בנשיאת כפים ויהי טוב.

ולא זכר את יוסף וישכחהו

בעיר רוטטוב עוד בחיי אדמו"ר הרש"ב נ"ע, הי' בחור תמים בשם דוד לאבאק שהי' מקורב בבית הרבי. והיתה דחיקא ליה שעתא, ונכנס לאדמור נ"ע ליחידות' ויתאונן על מצבו. ויאמר אדמו"ר נ"ע: "נא, דיר 25 רובל לגמילות חסד, און אונזערע געלט זיינען מצליח" [הנה בשבילך 25 רובל לגמ"ח והכסף שלנו מצליח הוא].

ויקח הכסף ויקנה בו סיגרים וטאבאק, ואז הי' מצב כלכלי במדינה בלתי רגיל, הי' חוסר באספקת סחורות, ובכלל לא הי' יציבות, ומחיר 'בין לילה' צף ופרח פי כמה וכמה, וכך ארע במחירי הסיגרים, ויקנה עוד סיגרים עד שבמשך חדשים אחדים התעשר ונעשה לגביר.

באותו זמן נסתלק אדמו"ר הרש"ב נ"ע. ובנתיים שכח לגמרי על החוב (אולי כי הסכום הוקטן בעיניו ולא מצא לנכון להחזיר כסף מועט - 25 רובל - הכותב), כשנכנס ליחידות' לאדמו"ר מהרי"צ נ"ע, אדמו"ר הוציא פנקס מכיסו ויאמר לדוד: "תדע שבבית אבי (או בבית המלכות - הכותב), כל רובל ורובל הוא על פי חשבון, ואם לוויית 25 רובל, אתה חייב להחזירם", ויתאדם - הסמיק, ויתנצל ששכח ויחזיר הגמ"ח.

תהלים דבר יום ביומו

פעם אמר אדמו"ר מהרי"צ נ"ע בעיר רוטטוב בזמן הראשון אחרי הסתלקות אביו האדמו"ר נ"ע להחסיד ר' יצחק ע"ה מתמיד, שאבא אומר (מעולם העליון) שאינכם אומרים תהלים בכל יום.

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

העוסקים בצרכי ציבור באמונה...

כשהאדמו"ר מהריי"צ קם ממחלתו הנוראה (טיפ) בעיר רוסטוב, סיפר להרבנית נחמה דינה תחי" [ע"ה] פרטים על מחלתו, כשסיפר אדמו"ר מהריי"צ, סיפר בקול רם (כי היא אינה שומעת היטב), ר' ישראל ע"ה לוי (נעולער) הי' אז בביתם בפרוזדור ושמע כל מה שספר הרבי, וכך סיפר:

כשהי' במצב הסכנה, בא אליו אביו הרבי הרש"ב נ"ע וספר לו, שיש עליו גזירה קשה, וכדי לבטל אותה כבר הי' בכמה היכלות ותפילתו אינה מתקבלת, עכשיו נשאר לו היכל א' שלא הי' עוד שם לבקש על זה, וזהו היכל הבעש"ט, ועתה ילך לשם ובעוד שעתיים יחזור עם התשובה.

וכך הי', לאחר שעתיים הגיע הרבי נ"ע ויספר כי הי' בהיכל הבעש"ט, ושם הבטיחו לו שבנו יתרפא ויחלים וישיא את בנותיו. וסיים אדמו"ר הריי"צ נ"ע לאשתו הרבנית: "את יודעת במה זכיתי בהיכל הבעש"ט, בזה שכשהיינו בליובאוויטש הייתי יושב בכל לילה עד שעה שתיים עשרה, והייתי עוסק במילוי התלושים (טאלאנעס) עבור ישיבת 'תומכי תמימים' (כידוע שהטאלאנעס הי' להם ערך כספי במקום. - הכותב), ובזכות זה רחמו עלי במרום".

(שמעתי בשנת תש"ה מר' מענדל שי' פוטערפאס ששמע מר' ישראל ע"ה לוי [נעולער])

בן יכבד אביו

בתחילת שנות נשיאותו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ (פ"א-ג), התגוררה בעיר רוסטוב משפחה יהודייה, בסמיכות ממש לבית הקברות בו נטמן אדמו"ר נ"ע, ומבנות הבית היו שהתנהגו שלא כהוגן, אדמו"ר הריי"צ קרא לא' ממקורביו ויבקשהו שילך אל אבי המשפחה ויצווה עליו שיעקור דירתו משם, האיש הנ"ל סירב ולא שעה לבקשה, מששמע אדמו"ר הריי"צ

על סירובו ביקש שיאמרו לו להאיש, כי אבי אינו מעוניין שיגור שם, ואעפ"כ נשאר הוא על עומדו ולא עקף דירתו, כעבור יום או יומים השיב האיש את נשמתו ליוצרה.

ברכה אבל לא עצה

החסיד הרד"צ חן כשנסע לארה"ק, בא להפרד מאדמו"ר מהריי"צ נ"ע שהי' אז ברוסטוב, אך מכיון שהי' חסיד של הצ"צ והמהר"ש, בא לאדמו"ר הריי"צ רק על מנת לקבל ברכה לנסיעה ולא על מנת להתייעץ על עצם רצונו לנסוע, ואכן אדמו"ר הריי"צ מעצמו לא חווה את דעתו על נסיעתו. רק לאחר שנתיים כשנודע שהרד"צ נפטר בארץ ישראל, הגיב אדמו"ר הריי"צ: "אה, ער האט דאך טאקע ניט געדארפט פארן אין ארץ ישראל", [אה! הוא הרי באמת לא הי' צריך לנסוע לארץ ישראל].

(שמעתי מר' דובער [בערל] יפה ע"ה)

מופת או רוח הקודש

ששהו אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בעיר לענינגראד הוזמן ע"י א' מחסידיו לפדיון הבן שערך בנו של החסיד אבי הבן לא הי' חרד, על כן הגיש לרבי כיבוד קל לא מבושל בצלחות אשר נקנו לפני זמן וטרם שהשתמשו בהם, אך בכ"ז לא טעם הרבי מאומה, ששאלו את הרבי מדוע איננו טועם, ענה בשאלה: "האם טבלו את הצלחות החדשות"? ... אמר א' המקורבים: "הריי"ז מופת גלוי", ענה הרבי: "לא, פשוט כשהגישו הצלחת פתאום נפלו ברעיוני הל' טבילת כלים, אז הרהרתי מה זה פתאום אולי וכו'".

(שמעתי מר' שמחה גורודצקי ע"ה)

אתכפיא של צדיקים

אדמו"ר מהריי"צ נ"ע השיב לא' ששאלו האם צדיקים שייכים לאתכפיא: "אתכפיא, בינונים דארפן, צדיקים ווילן".

הוא בחיים

בברית נכדו של אדמו"ר מהריי"צ נ"ע, כשהמוהל (או מי שאמר את ה'מי שבירך') בהגיעו ל"ויקרא שמו בישראל", שאל את אדמו"ר מהריי"צ נ"ו, כלומר, איך לקרוא לרך הנימול, ענה הרבי ברמז שהשם כשם אביו נ"ע, הלה לא הבין וחיכה, אז הרבי נ"ע רמז שוב שהשם כשם אביו נ"ע, אחד מן העומדים על יד אמר: 'שלא בפניו', זאת אומרת מותר לקרוא בשם אביו כשאינו עומד בפניו, ויאמר אדמו"ר נ"ע: "אה! בפניו, בפניו", אז הבינו שאביו אדמו"ר נ"ע נוכח בשעת מעשה.

(שמעתי מר' מרדכי אהרון שי' [ע"ה] פרידמן - הכותב).

ולא תתורו אחרי עיניכם

לאחרי הסתלקות אדמו"ר הרש"ב נ"ע, בנו הרבי מהריי"צ נ"ע חלה מאד כידוע והי' במצב קשה, פעם שכב בלי כל תנועה ותגובה, והזעיקו מיד רופא, ויבא ויבדוק, ויורה לעשות לרבי זריקות מסויימות, ויסע.

וכיון שהי' זה דחוף קראו ל'אחות' שהייתה גרה בקירוב לביתם, 'אחות' זו הייתה גוי' (ארמענית) צעירה ויפת תואר, היא הגיעה ועשתה זריקה לרבי, אך הרבי לא הגיב ולא פתח את עיניו, בכ"ז ה'אחות' אמרה שבודאי מזריקה זו הוטב לו והי' צריך לפתוח את עיניו, אך זה שבפועל אינו עושה זאת אין זה מובן, והלכה לביתה.

הת' דוד לאבאק שהי' אז בחור, הי' בן בית בבית רבי, ובשעת מעשה גם הי' בחדר בו שכב הרבי, ובשעה שה'אחות' הנכרית הסתובבה בחדר, לרגע נפל לו הרהור אינו טוב, ואך היא יצאה מהחדר, הרבי מהריי"צ נ"ע פתח את עיניו ויאמר: "דוד, גלויב מיר אז אין די קינדערשע נארישקייט, בין איך קיין מאהל ניט געלעגן" [דוד, תאמין לי שבשטויות ה'לדותיות', אף פעם לא הייתי מונח"]. הבין דוד שהרבי הרגיש במחשבתו.

צחוק עשה לי הג.פ.או.

בשנת תרפ"ח (או תרפ"ט) כשהרבי מהריי"צ נ"ע כבר נסע מרוסי' והתיישב באופן זמני בריגא, לא' מהחסידים שגר אז בלענינגראד נשלחה הזמנה מהמטטרה חשאית (ג.פ.או.) שעליו לבוא לחקירה.

החסיד ובני ביתו פחדו מאד, כי הי' אז נהוג שלא עוצרים את המבוקש בביתו, אלא הי' מזמינים את המבוקש למשרדם בצורה אדיבה ומשם לא הי' מניחים לו לצאת, לכן לא ידעו מה לעשות, האם ללכת או לברוח.

וידוע א' ממכירים ע"י טלפון לידידו בעיר ריגא, ובקשו שישאל מאדמו"ר הריי"צ נ"ע מה לעשות, ואז הי' אפשר להתקשר בטלפון רק פעם בשבוע, וחיכו בכליון עינים לתשובה. לאחר שבוע, התקשר הידיד מריגא וסיפר, שהוא נכנס לרבי וסיפר על צרתם ועל שאלתם, ועל שאלתו לא ענה אדמו"ר כלום רק צחק.

בני המשפחה לא הבינו את פשר הדבר, אך החליטו שהואיל והרבי צחק, בודאי יהי' הכל טוב, וכה עשו.

וילך החסיד למטטרה, כשהתייצב במקום ובדקו את תעודתו, אמרו לו שקראו לו בטעות ושילך הביתה.

לע"נ

הרה"ח הרה"ת וכו'

ר' חיים אליהו ב"ר אליעזר ע"ה

מישולובין

נלב"ע בכ"ט סיון תשל"ב

ומ"כ בהר הזיתים ירושלים תובב"א

תנצב"ה